

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови

**Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства
на тему: «Імперсональність в англійськомовному науковому дискурсі та
способи її відтворення українською мовою»**

Студентки групи Па 56-22
факультету германської філології і
перекладу
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
за спеціальністю 035 Філологія
Печко Вероніки Михайлівни

Допущена до захисту
«___»_____ 2023 року

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
Подсевак Катерина Сергіївна

Завідувач кафедри теорії і практики
перекладу з англійської мови
_____ доц. Мелько Х.Б.
(підпис) (ПІБ)

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка:ЄКТС _____

Київ – 2023

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

Department of Theory and Practice of Translation from the English Language

Master Degree Thesis in Translation Studies

under the title: “Impersonality in English scientific discourse and the ways of its translation into Ukrainian”

Group Pa 56-22
Department of Germanic Philology
and Translation
Educational Programme Translation
Studies: Specialized Translation
(English and Second Foreign Language)
Majoring 035 Philology
Veronika M. Pechko

Research supervisor:
Kateryna S. Podsievak
Candidate of Philology

Kyiv – 2023

ЗМІСТ

<u>ВСТУП</u>	<u>3</u>
<u>РОЗДІЛ 1</u>	<u>6</u>
<u>ПОНЯТТЯ ІМПЕРСОНАЛЬНОСТІ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ</u>	<u>6</u>
<u>1.1. Сутність та поняття терміну «імперсональність» у системі мовознавства</u>	<u>6</u>
<u>1.2. Явище імперсональності через призму перекладознавства</u>	<u>9</u>
<u>1.3. Англomовний науковий дискурс: специфіка та перекладацькі особливості</u>	<u>13</u>
<u>Висновки до розділу 1</u>	<u>22</u>
<u>РОЗДІЛ 2</u>	<u>23</u>
<u>ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІМПЕРСОНАЛЬНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ</u>	<u>23</u>
<u>2.1. Граматичний рівень імперсональності</u>	<u>23</u>
<u>2.2. Лексичний рівень імперсональності</u>	<u>27</u>
<u>Висновки до розділу 2</u>	<u>30</u>
<u>РОЗДІЛ 3. ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ</u>	<u>31</u>
<u>3.1 Граматичні трансформації</u>	<u>31</u>
<u>3.1.1 Опущення</u>	<u>31</u>
<u>3.1.2 Додавання</u>	<u>32</u>
<u>3.1.3 Перестановка</u>	<u>39</u>
<u>3.1.4 Граматична заміна</u>	<u>43</u>
<u>3.2 Лексичні трансформації</u>	<u>47</u>
<u>3.2.1 Генералізація</u>	<u>47</u>
<u>3.2.2 Модуляція</u>	<u>48</u>
<u>3.3 Лексико-граматичні трансформації</u>	<u>55</u>
<u>3.3.1 Компенсація</u>	<u>55</u>
<u>Висновки до розділу 3</u>	<u>57</u>
<u>ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ</u>	<u>58</u>
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ</u>	<u>61</u>
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</u>	<u>66</u>
<u>ДОДАТКИ</u>	<u>68</u>
<u>Додаток А</u>	<u>68</u>
<u>SUMMARY</u>	<u>84</u>

ВСТУП

Невпинний розвиток науки і техніки вносить значні зміни в мовну та концептуальну картину світу, багаторазово збільшує словниковий склад мови. В умовах науково-технічної революції різко зростає потреба у вивченні наукового дискурсу, який є основою для втілення поступових змін в житті людства. в нових номінаціях. Цим пояснюється великий інтерес до термінологічних проблем.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що сучасний процес функціонування англійськомовної наукової сфери є надзвичайно динамічним, перебуває в постійному русі і розвитку, включає надбання вчених з усього світу та впливає на розповсюдження нових наукових знань та технологій в різних країнах. Це зумовлює потребу детального дослідження англійськомовнонаукового дискурсу. Різні формати англійськомовного наукового дискурсу (наукові статті, монографії, дискусії, обговорення та інш.) перекладають багатьма мовами, зокрема, українською. Однак, незважаючи на наявність праць, присвячених аналізу окремих аспектів вивчення наукового дискурсу, категорія імперсональності в англійськомовних наукових текстах та особливості відтворення засобів вираження цієї категорії українською мовою раніше не були предметом комплексного дослідження.

Активні процеси концептотворення, що відбуваються в науково-технічних текстах, супроводжуються значною варіативністю назв, що потребує впорядкування та уніфікації цієї концептуальної системи, не кажучи вже про особливості виникнення нових термінів, оскільки йдеться про англійську мову як головне поле витворення нових термінологічних одиниць.

Наукова термінологія англійської та української мов пройшла складний шлях розвитку, динаміка якого визначалася як мовними, так і позамовними чинниками. Без наукового осмислення цієї динаміки у світлі сучасних концепцій термінології немислима продуктивна робота з поповнення та вдосконалення наукової термінології англійської та української мов.

Об'єктом дослідження є лексичний склад англійської та української технічної мови в лексикографічних джерелах, науково-технічних текстах, журнальних статтях тощо засоби вираження категорії імперсональності в текстах англійськомовного наукового дискурса.

Предметом дослідження є особливості відтворення категорії імперсональності при перекладі англійськомовних текстів науково-технічного спрямування.

Мета роботи: вивчення засобів реалізації категорії імперсональності в англійськомовному науковому дискурсі та особливостей їх відтворення при перекладі англійськомовних текстів науково-технічного спрямування.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

1. Визначити функційні особливості поняття «імперсональність»;
2. Виділити типологічні підстави вивчення категорії імперсональності в мовознавстві та перекладознавстві;
3. Охарактеризувати науковий дискурс;
4. Сформулювати методологічне підґрунтя вивчення граматичного, синтаксичного та лексичного рівнів категорії імперсональності в англійськомовному науковому дискурсі;
5. Виокремити шляхи перекладу засобів вираження категорії імперсональності в англійськомовному науковому дискурсі українською мовою.

Матеріалом дослідження є англійські та українські тексти науково-технічної сфери, отримані методом суцільної вибірки англійськомовної та українськомовної фахової літератури (монографії, статті, посібники, словники, енциклопедії, підручники, наукові публікації, журнальні публікації). Вибірка дослідження склала 100 одиниць.

Методи дослідження. Поставлені цілі і завдання, а також специфіка матеріалу зумовили використання комплексу методів і прийомів: описово-аналітичних – для інвентаризації та систематизації теоретичних засад вивчення категорії імперсональності; методи компонентного аналізу – для

вивчення лексико-семантичних ознак засобів вираження категорії імперсональності, аналіз словникових дефініцій – для визначення семантичної структури лексичних одиниць та опису концептуального поля; метод перекладацького аналізу – для визначення особливостей перекладу засобів реалізації категорії імперсональності в перекладі українською мовою.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження було представлено на III Міжнародній студентській конференції. Печко В.М. Граматичні та синтаксичні засоби вираження категорії імперсональності в англійськомовному науковому дискурсі». *Матеріали III Міжнародній студентській конференції «Міждисциплінарні наукові дослідження та перспективи їх розвитку»*. м. Дніпро, 2023.

Наукова новизна дослідження визначається застосуванням комплексного систематизованого підходу до вивчення наукового дискурсу; визначенням характеристик використання маркерів імперсональності в англійськомовному науковому дискурсі; а також з'ясуванням шляхів перекладу засобів вираження категорії імперсональності в англійськомовних наукових текстах українською мовою.

Практичне значення полягає в тому, що результати дослідження сприятимуть систематизації знань з основних положень термінології, семантики, лексикології та лексикографії, а саме розробці алгоритму вивчення наукових термінів, систем та методи їх аналізу.

Отримані у результаті дослідження результати можна використовувати у курсах лексикології англійської мови, загального мовознавства, теоретичної граматики, стилістики, у спецкурсах з перекладу термінології.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатку та анотації.

РОЗДІЛ 1

ПОНЯТТЯ ІМПЕРСОНАЛЬНОСТІ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

1.1. Сутність та поняття терміну «імперсональність» у системі мовознавства

Імперсональність (безособовість) – це понятійна категорія, що відбиває онтологічні ситуації, котрим характерна відсутність чи неконкретність автора дії або носія стану. Безособовість знаходить своє вираження у безособових реченнях, які дослідники визначають по-різному. Так, Р. Якобсон говорить про так звану «третю особу», яка функціонує як граматично безособова форма і яка сама по собі не позначає віднесеності дії до суб'єкта [4].

При визначенні статусу імперсональності як понятійної категорії необхідно розглянути, як вона співвідноситься з поняттям особи. У зв'язку з цим буде доречним згадати теорію функціонально-семантичного поля, тобто двосторонню (змістовно-формальну) єдність, що формується граматичними (морфологічними та синтаксичними) засобами мови з взаємодіючими з ними лексичними, лексико-граматичними та словотворчими елементами, які належать до тієї ж семантичної зони [10]. Більшість понятійних категорій характеризуються «польовою» структурою, з «ядром» та «периферією» у складі семантичного поля. Як граматикалізоване ядро понятійної категорії виступає відповідна їй граматична категорія. У нашому випадку ядром понятійної категорії «персональність» буде особа. Як співвідноситься з ним категорія імперсональності?

В українській мові вимальовується відносно чітка польова структура семантики особи, в якій можна виділити центр та периферію з певною ієрархією у кожній із сфер. Вершинне становище займає 1-а особа «я», з якою співвідноситься 2-а особа «ти». «Ми» та «ви» займають підпорядковане становище стосовно «я» та «ти».

Сфера семантики 3-ї особи, пов'язана з вказівкою саме на особу, є найближчою периферією семантики персональності. Вона активно взаємодіє з

ядром, що можна сказати і про семантику узагальненої особистості та невизначеної особисті. Предметна 3-я особа має очевидно виражений периферійний характер. Значення форм імперсональності (безособовість) знаходиться на крайній периферії [5, с. 6].

Очевидно, що таку структуру поля імперсональності можна спостерігати й в англійській мові. У ній виділяється семантичний центр персональності, співвіднесений з «ти», а також існує вказівка на третю особу, а вказівка на предмети та семантика форм безособовості становлять далеку периферію.

Безособовість за своїми сутнісними характеристиками є категорією – загальним фундаментальним поняттям, основним змістом якого виступає інваріантне значення граматичної безсуб'єктності, в якому взаємодіють явища мови та мислення, що відображають відносини навколишнього в людині.

Це категоріальне значення виступає як критерій класифікації мовних одиниць і проявляється на двох рівнях мовної системи: на семантичному як незалежність, неспіввідносність дії та діяча, або стану та його носія, та на граматичному як відсутність спрямованості предикату на суб'єкт. Основним способом вираження безособовості є безособові речення.

Поява безособових конструкцій (*Падає дощ / Дощить*) мовознавці розглядають як особливість примітивного мислення, як «табу» на сили природи. В більшості випадків справжню причину явища люди не могли пояснити і навіть дію відомого природного явища (дощ, град, сніг) приписували якійсь іншій, невідомій їм силі.

В англійській мові існують безособові іменні речення. У порівнянні з дієслівними реченнями, вони вживаються набагато частіше. Безособові іменні речення складаються з формального підмета і складеного іменного присудка, вираженого дієсловом-зв'язкою та предикативом, який може бути прикметником або іменником, напр.: *It's hot / Жарко. It's cold / Холодно*. Такі

речення висловлюють стан або перехід із одного стану в інший. *It got cold / Похолодало.*

У формально-структурному вираженні в українській та англійській мовах у безособових реченнях використовується форма третьої особи однини в теперішньому часі. У минулому часі в українській мові використовується форма середнього роду, а в англійській – особиста форма минулого часу.

Основна ж відмінність у структурному плані полягає у наявності формального підмета *it* в англійських безособових реченнях.

Українська мова, водночас, володіє повною парадигмою дієслівного відмінювання, і семантична структура речень, в яких дія представлена в абстракції від діяча, відповідає формально-граматичній не присудковій моделі речень.

У іноземних дослідженнях безособовості переважає діахронічний підхід – досліджуються безособові дієслова давньоанглійської мови, їх еволюція, посилення «особистої» тенденції у будові англійських речень за рахунок витіснення безособових конструкцій особистими (D. Denison, O. Fischer, F. Van der Leek, W. Van der Gaaf, N. Wahlen).

Безособовість актуалізується на трьох рівнях мовної системи: на рівні лексики – лексикосемантичною групою дієслів (безособових); на рівні морфології – специфічною формою, омонімічною формою 3-ої особи однини у дієслівній парадигмі та на рівні синтаксису у вигляді так званої безособової конструкції. Дані багатьох досліджень на матеріалі різних мов підтверджують інтуїтивне ставлення до лексичної обмеженості, тобто осяжності способів вираження предикативного ядра речення та думки про можливість визначити лексико-фразеологічну основу категорії безособовості. Таким чином, весь репертуар засобів актуалізації безособовості може бути досліджено та структуровано у вигляді категоріального простору.

Поклавши в основу визначення безособових речень відсутність семантично (денотативно) наповненого підмета, тобто синтаксичну ознаку, яка не вичерпує їх сутності, під час дослідження можна опинитися перед

необхідністю класифікувати негомогенне коло синтаксичних явищ. Вирішення цього питання лежить у встановленні різних ступенів відсутності підмета.

Таким чином, встановлюється ядро категорії безособовості – абсолютно безособові речення, і периферія категорії безособовості – відносно-безособові речення. Відносно-безособові речення відрізняються від абсолютно-безособових ускладненням структури, а також семантично, оскільки у них виражається «недієвий» стан, яке може мислитися безособово.

Необхідність всебічного та цілісного дослідження безособовості визначається здебільшого двома факторами: по-перше, неповнотою, вибірковістю наукової картини у цій області, а по-друге, фундаментальністю та синтетичним характером самого досліджуваного матеріалу, що підкреслюється багатьма науковцями.

Загалом під імперсональністю розуміють наявність експліцитного, імпліцитного або невираженого суб'єкта; «об'єктивно» діюча сила у витворах мистецтва; імперсональне – це область трансцендентного, що має характер чуттєвого, але без абстрактного; категорія імперсональності відображає зв'язок розвитку особистості та значущості її діяльності, а також відображає етику та процес колективної творчості.

У сучасній соціальній реальності імперсональність, наприклад, наукового знання, свідчить про те, що воно не є власністю чи індивідуальною прерогативою вченого, а служить основою отримання результатів іншими.

1.2. Явище імперсональності через призму перекладознавства

У зв'язку з категорією особовості / безособовості слід відрізняти градації за принципом визначеності/невизначеності референції у вузькому значенні терміна: відомості / невідомості референта, однозначності / неоднозначності вказівки на нього тощо, які відносяться до інших категорій (дейксису, локації, детермінації) і розглядаються в теорії референції та прагматиці, тоді як

категорія безособовості розглядається в семантиці та комунікативно-вагомих планах.

Морфологічні категорії, при маніфестації категорії безособовості, відіграють допоміжну роль, оскільки є безпосередньою формою категорії безособовості, що є зазвичай будовою речення загалом або його предикату. При семантичному аналізі речень є необхідним розрізняти віднесеність його компонентів, по-перше, до елементів тієї чи іншої емпіричної ситуації і, по-друге, до елементів логічної та ширшої – концептуальної структури, що становлять певну ієрархію смислів висловлювання про ситуацію. Онтологічні та логічні, а також концептуальні характеристики елементів, які репрезентуються, що виявляються при цьому, можуть відрізнятися різним ступенем ізоморфності.

Як зазначалося в попередньому підрозділі, у сучасній англійській мові основним засобом вираження категорії безособовості служать синтаксичні конструкції з обов'язковим компонентом *it* у ролі граматичного присудка.

Причину присутності в безособових реченнях англійської мови особистого займенника третьої особи однини *it* у функції безособового підмета слід шукати у специфіці розвитку граматичного ладу англійської мови, що характеризується слабо розвиненою системою флективних форм, особливо в сфері дієслова.

Слово «*it*» як мовна одиниця у структурі безособового речення відбиває загальну тенденцію прагнення англійської мови до аналітизму, яка спостерігається упродовж історії англійської мови, включаючи сучасний етап. Цей процес, що відбувся протягом тривалого часу, охоплював дедалі більшу кількість форм. У результаті аналітичні способи набули в граматичному ладі англійської мови особливого синтагматичного значення, що проявляється у тенденції мови до заміни флексій, як засіб висловлювання граматичних відносин іншими елементами, переважно службовими словами.

Цією тенденцією пояснюється формування та поступове поширення в англійській мові синтаксичних конструкцій з *it*. У давньоанглійській мові, де

існувала розвинена система флективних форм, не було потреби в займеннику «it» і безособові речення могли функціонувати як односкладові. Серед давньоанглійських безособових дієслів, здатних формувати односкладове речення, чітко виділяються декілька семантичних класів:

- 1) дієслова, які позначають природні явища;
- 2) дієслова, які позначають події та дії, не підвладні контролю експерієнцієра – останній виявляється у морфологічних формах датива або аккузатива.

Вчені визнають віддзеркалення різної ступені безособовості в семантиці цих дієслів. Лише дієслова першої групи визнаються справді безособовими.

Навіть при перекладі у всіх функціях *it* несе певне комунікативне навантаження. Виняток становить безособове речення, де воно комунікативно не навантажене і має лише конструктивну (розпізнавальну) значимість. Семантично спустошене *it* у безособових реченнях не позначає особи, під якою мається на увазі той чи інший предмет як виробник дії або носій стану, звідси й назва «безособове «it».

Порівняємо, наприклад, з німецьким *es* або з французьким *il* в аналогічних конструкціях. Однак це не означає, що *it* у структурі безособового речення – зайвий елемент. Він, як зазначалося вище, результат закономірного розвитку всієї системи англійської мови.

Семантична «спустошеність» безособового *it* не може позбавити його змістовної синтаксичної функції. Як формальний (структурний) елемент воно має найважливіше синтаксичне значення, зокрема, виконує функцію відсутнього головного члена – підмета. Тим самим лексична «його порожнеча» обертається «заповненістю» в синтагматичному плані.

У. Чейф, аналізуючи типи ситуацій і формуючи на їх основі типологію предикатів як центрів породження того чи іншого типу висловлювання, стверджує, що у реченнях безособової структури у категоріальному значенні предикату з обов'язковістю реалізується ознака амбієнтності. Для У. Чейфа очевидно, що займенниковий елемент *it* у реченнях, наприклад, *It's hot, It's*

late, It's Tuesday – це суто поверхневий елемент, бо неможливо виявити його наповнення у семантичній структурі речення. Предикат кожного з таких речень категоризується У. Чейфом як стан, який накладає деякі структурні обмеження, наприклад, до таких речення неможливо поставити питання *What is happening?* і неможлива форма прогресиву предикатів таких речень.

У. Чейф характеризує предикат цих речень як комплексний, або амбієнтний (ambient). Аналогічні характеристики лінгвіст приписує і реченням типу *It's raining, It's snowing*, з тією різницею, що предикат у цьому разі категоризується не як стан, а як дія. Таким чином, У. Чейф стверджує, що непроцесуальне дієслово (стан або дія) факультативно (контекстуально-обумовлено) може актуалізуватися як амбієнтне, і, отже, базова семантика речень, які традиційно формують ядро категорії «безособовість», – це амбієнтність, або «всеосяжність стану або дії».

Проте трактування У. Чейфа таких речень заперечує семантичне навантаження ініціального *it*, що повністю узгоджується з його загальною предикато-центристською концепцією. Заперечує цю точку зору Д. Болінджер, вказуючи на те, що *it* у структурі та семантиці безособового речення – не є порожнім, десемантизованим, чисто поверхневим елементом. На думку вченого, референтом ініціального *it* у безособових реченнях є саме «оточення», згадане У. Чейфом (environment) як компонент семантики безособового предикату, водночас, це саме «оточення», і його місце в семантиці всієї структури є майже центральним.

Вчений вважає, що семантика цього елемента поєднує різні сентенціональні структури в загальний клас. У. Чейф наполягав на тому, що ознака амбієнтності актуалізується предикатом, вірніше є конститuentом його семантики. Намагаючись все ж таки локалізувати той елемент речення, семантика якого несе цю ознаку. Д. Болінджер послідовно доводить той факт, що амбієнтність у безособових структурах не є властивістю предикату, як вважав У. Чейф, оскільки за інтерпретації фактів мови виникають закономірні питання.

Речення, які описують внутрішні стани в жодному разі не схожі в жодних своїх семантичних ознаках з безособовими структурами, навіть за повної ідентичності предикатів. У. Чейф наголошує, що ознака амбієнтності, реалізуючись у семантиці предикату, накладає на нього певні обмеження.

Так, амбієнтність може бути властивістю стану або дії, але не процесу, для якого релевантна категорія пацієнса [13]. Тобто, слідуючи концепції У. Чейфа, можна поставити запитання *What's it doing?*, не можна – *What's it doing to something?*

Гіпотеза Д. Болінджера полягає в тому, що «всеосяжність», або амбієнтність, яка відображається як базова семантична ознака в реченнях цього типу насправді збагачується ще однією властивістю – він називає її «очевидність» (або «безпосередня спостережуваність» – «obviousness»), при цьому «очевидність» є ймовірно домінуючою властивістю в тандемі ознак [19].

Абсолютно-безособові речення завжди функціонують у вигляді простого (непоширеного або поширеного) речення. Семантична класифікація цих речень реалізується винятково на основі семантики предикату.

У будь-якому випадку, у того, хто говорить або пише текст, існує вибір, обумовлений виключно комунікативною чи прагматичною установкою. Це вкотре підкреслює складність, багатокомпонентність та ієрархічну структуру ментального субстрату, що лежить в основі явища БЕЗОСОБОВІСТЬ / ІМПЕРСОНАЛЬНІСТЬ та зумовлює необхідність аналізу цього явища з через призму перекладознавства.

1.3. Англомовний науковий дискурс: специфіка та перекладацькі особливості

Академічний дискурс – сфера комунікації, в якій мова функціонує насамперед відповідно до норм літературної мови та вимог наукового стилю. Водночас, на вибір риторичної стратегії у науковому тексті впливають прагматичні канони, наприклад, принцип ввічливості.

Існування таких канонів пояснюється насамперед специфічною метою наукової комунікації: необхідністю отримувати та транслювати об'єктивне знання.

Науковий функціональний стиль (його можуть називати по-різному: мова науки, мова науково-технічної літератури, мова наукового спілкування, стиль наукової літератури, стиль наукової прози, наукова стиль, наукова мова тощо) є одним із п'яти функціональних стилів (публіцистичний, науковий, офіційно-діловий, розмовний стилі та стиль художньої літератури), визначених як різновид літературної мови, в якій мова виступає в тій чи іншій соціально вагомій сфері суспільно-мовленнєвої практики людей та особливості якої обумовлені особливостями спілкування у цій сфері. У кожному функціональному стилі діють свої об'єктивні стилеутворюючі фактори.

Наукова мова як функціональний мовний стиль – явище порівняно недавнього часу, навіть у найрозвиненіших мов; формування його ще завершено. Однак на фоні певного зниження нормативного рівня деяких його функціональних різновидів, наприклад публіцистичного, останні десятиліття ступінь внутрішньостильової нормативності наукового стилю зростає.

Різноманітність видів наукового стилю мовлення базується на внутрішній єдності та наявності загальних позамовних і власне лінгвістичних властивостей цього виду мовної діяльності, які виявляються навіть незалежно від характеру наук (природних, точних, гуманітарних) та власне жанрових відмінностей.

Загальними позамовними властивостями наукового стилю мовлення, його стильовими рисами, зумовленими абстрактністю (понятійністю) та суворою логічністю мислення, є:

- наукова тематика текстів;
- узагальненість, абстрактність викладу. Майже кожне слово постає як позначення загального поняття або абстрактних предметів. Абстрактно-

узагальнений характер мови проявляється у відборі лексичного матеріалу (іменники переважають над дієсловами, використовуються загальнонаукові терміни та слова, дієслова вживаються у певних часових та особистих формах) та спеціальні синтаксичні конструкції (невизначено особисті речення, пасивні конструкції);

- логічність викладу: між частинами висловлювання є упорядкована система зв'язків, виклад несуперечливий і послідовний. Це досягається використанням спеціальних синтаксичних конструкцій та типових засобів міжфразового зв'язку;

- точність викладу: досягається використанням однозначних виразів, термінів, слів із ясною лексико-семантичною сполучністю;

- доказовість викладу: міркування аргументують наукові гіпотези та положення;

- об'єктивність викладу: виявляється у викладі, аналізі різних точок зору на проблему, у зосередженості на предметі висловлювання та відсутності суб'єктивізму при передачі змісту, у імперсональності мовного вираження;

- насиченість фактичною інформацією, що необхідно для доказовості та об'єктивності викладу.

Науковий стиль мови включає мовні одиниці трьох типів:

1. Лексичні одиниці, які мають функціонально-стильове забарвлення цього (тобто наукового) стилю. Це особливі лексичні одиниці, синтаксичні конструкції, морфологічні форми.

2. Міжстильові одиниці, тобто стилістично нейтральні мовні одиниці, які використовуються однаково у всіх стилях.

3. Стилістично нейтральні мовні одиниці, які переважно функціонують саме в цьому стилі.

Таким чином, для наукової мови характерні такі особливості:

- використання коротких варіантних форм, зокрема форм іменників чоловічого роду замість форм жіночого роду;

- менше вживання дієслів та більше вживання іменників;

- використання замість дієслів віддієслівних прикметників із прийменниками;
- переважання пасивних форм;
- використання теперішнього позачасового;
- найбільш частотні абстрактні за значенням займенники третьої особи, а також авторське «ми»;
- заміна прислівників прийменниково-іменними поєднаннями;
- часте опущення артикля;
- широке вживання множини іменників.

У лінгвістиці тексту існують дві точки зору щодо того, якою мірою науковий стиль (і, ширше, академічний дискурс) є універсальним або культурно специфічним. Згідно з однією з точок зору, науковий дискурс стилістично універсальний, оскільки академічна комунікація надкультурна, методи наукового пізнання та поняття, які формуються в ході досліджень, також не залежать від конкретної мови, а сам науковий дискурс є специфічною формою комунікації, що має статус метадискурсу.

Ця точка зору виражена Г. Віддоусоном, котрий вважає, що риторична організація наукового тексту однакова і не залежить від конкретної мови, якою написаний текст: «Наукове пояснення структурується відповідно до певних зразків риторичної організації, яка, допускаючи деякі відмінності в індивідуальному стилі, накладає певні вимоги на членів академічної спільноти незалежно від мови, яку вони використовують» [21].

Оскільки кожна культура розвиває свій науковий стиль відповідно до історії та потреб суспільства, науковий стиль складається з низки культурних «змінних» і специфічних для цієї культури способів організації дискурсу [23], у тому числі культурно-специфічними є й можливості вияву авторського початку у письмовому тексті.

Існуючі підходи до вивчення наукового тексту як сфери дискурсивної діяльності та опису його властивостей можна умовно поділити на нормативні та дескриптивні: якщо для перших цілей аналізу є встановлення норм

(насамперед, стилістичних), то для другої групи цікавіше дослідження реальної практики використання різних мовних засобів у наукових текстах різних жанрів.

Характерний приклад нормативного підходу – стилістичний аналіз, який традиційно орієнтований насамперед на опис властивостей ідеального наукового тексту, орієнтованого на об'єктивне повідомлення нового знання. Науковий текст розглядається як соціальна практика, яка відіграє певну роль організації мовної спільноти (або окремої її частини) і створює навколо себе певний контекст. При такому підході обов'язково враховується той факт, що дослідник, навіть працюючи над самостійним проектом, ніколи не залишається в повній самоті.

В умовах змагальності автору доводиться піклуватися про вибір комунікативних стратегій, які найефективнішим чином можуть одночасно доносити до читача необхідну інформацію та переконувати його в тому, що з погляду пояснювальної сили ідеї автора перевершують інші концепції.

Обговорення існуючих точок зору є одним із структурних елементів наукової статті – одного із ключових жанрів сучасного письмового академічного дискурсу. Мета такого огляду в загальному випадку не лише виявлення особливостей стилю, лакун, а й затвердження своєї точки зору. Перед автором статті завжди стоїть вибір, які з існуючих думок слід згадати, в якому контексті – позитивному або критичному – зробити посилання на публікацію.

Часто огляд публікацій з проблеми, яка вивчається, зводиться до переліку існуючих публікацій із зазначенням їх проблематики; мета такого огляду – продемонструвати знайомство із цими роботами та позначити ступінь розробленості проблеми [46].

Однак навіть у таких стилістично нейтральних оглядах авторам доводиться давати власну оцінку робіт колег. Цікавіші випадки, коли розробка наукової проблеми ведеться дослідниками за умов відкритої конкуренції точок зору. Наприклад: багаторічна суперечка представників двох дослідницьких

парадигм – генеративної лінгвістики та функціоналізму. Суперечка між генеративістським та функціоналістським засобами ставлення до сутності мови, мабуть, одна з головних рушійних сил сучасної лінгвістики західних країн.

Багаторічний інтерес лінгвістів до проблем писемного та усного наукового мовлення дозволив відзначити такі універсальні риси академічного стилю, як цілісність, зв'язність, інформативність, інтертекстуальність, інтенціональність та модальність [49], а також високий ступінь формалізованості, аналітичності та доказовості.

Водночас, формально ставлячись до одного функціональному стилю мовлення, мовне оформлення наукової праці англійською мовою характеризуються певними особливостями, що представлені нижче.

Функціональна специфіка англійського наукового дискурсу активно досліджується у працях багатьох лінгвістів. Так, С. Мамфорд та Е. Койалан у своїх роботах зазначають, що написання академічних статей англійською мовою для носіїв цієї мовної культури викликає особливу складність через серйозні відмінності у традиціях оформлення наукової думки [50].

Д. Бібер та Б. Грей, які також займаються розробкою цієї проблеми, спростовують стереотипи, які склалися про переважання в англійському науковому дискурсі складних конструкцій і підкреслюють поширеність стислих структур, наприклад, фраз із номінативною будовою. Вони вважають, що «наукова проза настільки компактна, що експертний читач може швидко переглянути статтю та отримати важливу інформацію» [41].

Лінгвіст І. Мартінез, водночас, фокусує увагу на широкому вживанні в академічних текстах безособових конструкцій, які «дозволяють авторам стратегічно дистанціюватися від інформації, про яку вони пишуть» [48]. Тим самим підкреслюється важлива риса наукового синтаксису в англійській мовній традиції.

Загалом функціональні особливості англомовного наукового дискурсу та мовних засобів висловлювання логічних зв'язків можна звести до таких характеристик:

1) мовна компресія (стислість викладеного матеріалу) [11]:

використання атрибутивних словосполучень (*productivity increase, quality improvement, etc.*);

заміна придаткових речень інфінітивними конструкціями (*companies supplying energy, etc.*);

використання фраз із прийменниками (*the first step in seeking the right solution, etc.*);

використання фраз-додатків (*In four cohorts (Athens, Keio, Mayo, Florence), investigators stated that..., etc.*).

2) формальність [5, с. 9–10]: використання нейтральної або формальної лексики (*discuss vs. talk about, examine vs. have a look at, etc.*);

використання формальної граматики (безособові *there/it* як присудок);

використання невизначених конструкцій замість ствердних (модальні дієслова *may / might*, прислівники *possibly / probably*, дієслова *seem to / appear, etc.*);

використання пасивної форми як безособових конструкцій (*some restrictions should be imposed..., etc.*).

3) номінальність (тенденція до більшого вживання іменників в порівнянні з віддієслівними частинами мови);

4) зв'язність (лексичні та граматичні зв'язки) [17]:

посилання (займенники, які заміняють або вказують на інші слова або частини тексту);

еліпсис (опущення слова або фрази, зрозумілих із контексту);

заміщення (заміна слова або цілої фрази аналогічної за смислом мовної одиниці);

сполучні з'єднання (сполучники слугують не лише для зв'язку другорядного речення з головним, але й вказують на тип зв'язку);

лексична зв'язаність (використання синонімів і близьких за значенням слів, а також узагальнення і конкретизація);

об'єктивність (безособова манера викладу матеріалу, тобто імперсональність) [5, с. 11];

хеджування (пом'якшення відповіді, приховане вираження авторської думки) через модальні дієслова, вказівка множини, складних речень з використанням дієслів, які виражають ставлення тощо;

5) обмежена експресивність:

емоційно-експресивні прикметники (*outstanding, etc.*);

форми найвищого ступеня порівняння прикметників (*he most interesting thing, etc.*);

вставні слова, частки, дискурсивні маркери тощо (*highly, entirely, significantly, relatively, etc.*);

«проблемні» питання, які притягують увагу читачів (*What can be done in this case?*).

Наведені вище особливості свідчать про те, що англomовний науковий дискурс характеризується рядом функціональних характеристик, які властиві всім академічним текстам незалежно від їхньої мовної приналежності. Водночас варто відзначити специфічні риси, які відрізняють традиції складання наукових матеріалів англійською від вимог до оформлення результатів досліджень, прийнятих в інших лінгвокультурних спільнотах.

Так, наприклад, в англomовному науковому дискурсі широкого поширення набули прийоми хеджування, які дозволяють автору висловити помірні оціночні судження, незважаючи на властиву цьому стилю мовлення об'єктивність. Кількість таких обмежувачів (*hedges*) в англійській лінгвокультурі значно перевищує їхню поширеність в інших мовах [20].

Безособовість у науковому тексті – прагнення до обмеженого використання авторського «я» як прояв рис абстрактності-узагальненості та об'єктивності. Питання, що писати у науковому тексті – «я» чи «ми»,

актуальне насамперед для фахівців гуманітарних, але не технічних наук, де провести лабораторний експеримент та зробити відкриття поодиночі часто просто неможливо.

Дисципліна, її універсальні, безособові, рівнообов'язкові правила звернені до дисциплінарної вченої спільності як постійна вимога на унікальність та неповторність особистостей, і дисциплінарні правила у цьому сенсі близькі по дії до універсальних та рівнообов'язкових правил мови у мовній спільності (граматика), які виступають як умова взаєморозуміння, виявлення особистісного у загальній та прийнятній для інших формах.

Ідея безособового, імперсонального, рівнообов'язкового правила (у тому числі правил верифікації) як умови дисциплінарного спілкування та виявлення особистісного початку за правилами дисципліни не така вже й нова, хоча нині осмислення цієї ідеї несе виразний відбиток нової ситуації.

Висновки до розділу 1

Таким чином, імперсональність, або безособовість безсумнівно є категорією, репрезентованою різноманітним репертуаром мовних форм актуалізації цього значення. Загалом під імперсональністю розуміють наявність експліцитного, імпліцитного або невираженого суб'єкта; «об'єктивно» діюча сила у витворах мистецтва; імперсональне – це область трансцендентного, що має характер чуттєвого, але без абстрактного; категорія імперсональності відображає зв'язок розвитку особистості та значущості її діяльності, а також відображає етику та процес колективної творчості.

Для англomовного наукового дискурсу імперсональність також властива, як одна із його мовних характеристик. Водночас в англomовному науковому дискурсі широкого поширення набули прийоми хеджування, які дозволяють автору висловити помірні оціночні судження, незважаючи на властиву цьому стилю мовлення об'єктивність. Кількість таких обмежувачів в англійській лінгвокультурі значно перевищує їхню поширеність в інших мовах.

Безособові структури не є гомогенним класом синтактико-семантичних функціональних одиниць, у зв'язку з чим актуальним є дослідження, що систематизує структурні варіанти актуалізації категорії «безособовість», що об'єктивують у рамках цього категоріального поля певний фундаментальний універсальний семантичний інваріант, що детермінує формально-структурний категоріальний простір одиниць, і навіть дозволяє виявити склад і межі досліджуваного категоріального поля.

РОЗДІЛ 2

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІМПЕРСОНАЛЬНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

2.1. Граматичний рівень імперсональності

Грамматичний бік англійської мови викликає подекуди труднощі, оскільки лексичні одиниці можна вивчити або переглянути у словнику, правила читання та орфографії можна довести до автоматизму, вправляючись у читанні текстів, тоді як граматичні явища й закономірності потрібно глибоко вивчати та розуміти їхню логіку, особливо – щодо імперсональності в текстах англійською мовою.

Невизначено-особові речення позначають дію або стан невизначеної особи; діяч у граматичній основі не названий, але мислиться особисто, при цьому акцент зроблено на дії [35]. До складу невизначено-особового речення обов'язково повинен входити підмет, виражений займенниками: *they, one, you, it*.

Невизначено-особові речення бувають двох видів:

- речення з невизначено-особовим підметом;
- речення з узагальнено невизначено-особовим підметом.

Англійські невизначено-особові речення відрізняються від українських невизначено-особових речень тим, що в англійській мові є підмет, який українською мовою не перекладається, але передбачається. У зв'язку з цим положенням на переклад таких речень слід звертати особливу увагу. Наприклад:

Grammatical metaphor in the form of nominalized processes is widely recognized as an important feature of scientific writing. It is also believed that this development began with Newton in the late 17th century. Linguistic development must however be seen against the background of the context in which it is produced [11].

Грамматична метафора у формі номіналізованих процесів широко визнана важливою особливістю наукового письма. Також вважається, що цей розвиток почався з Ньютона в кінці 17 століття. Однак лінгвістичний розвиток слід розглядати на фоні контексту, в якому він відбувається.

Вимоги зарубіжних видавництв до написання статей англійською мовою мало відрізняються від вимог вітчизняних видавництв: перебачається дотримання всіх складових частин публікацій, анотація (*abstract*) повинна бути інформативна, змістовна, структурована, і водночас компактна (граничний обсяг – 250 слів). До цих вимог додається якісність мови. Її особливість – безособовість. Щоб текст вийшов максимально якісним, недостатньо дотриматися основних вимог до його складання, потрібно також приділити увагу особливостям мови.

При складанні структурних елементів статті англійською мовою враховуються граматичні особливості побудови як англійського тексту в цілому, так і тексту анотації як певного типу тексту, з властивими йому характерними ознаками:

1. Синтаксичні конструкції з використанням пасивного стану (*Passive Voice*). Найчастіше вживаються такі дієслова, як *to be considered, to be observed, to be discussed, to be based (on), to be given, to be analyzed* та інші. Українською мовою, зазвичай, перекладається зворотним дієсловом, при цьому відбувається перенесення конструкції з кінця речення на початок: *In this paper ... is considered. В статті розглядається ... . The main problems of ... have been presented and characterized in the paper. Представлені та коротко охарактеризовані основні проблеми... . It has been shown that ... . Показано, що ... . The example of ... is given. Наведено приклад ... . The novelty is proved by ... . Новизна доведена ... . The results of ... had been analyzed. Результати ... проаналізовано.*

2. Дієприкметникові та герундіальні звороти. Зазвичай використовуються у функції постпозитивного визначення, наприклад, *the problem considered*, що на українську мову варто перекладати як розглянуту

проблему, тобто дієприкметник повинен стояти перед обумовленим словом, на відміну від порядку в англomовному варіанті.

3. Безособові речення з присудком у пасивному стані. Ці конструкції складаються із займенника *it* та дієслів у пасивному стані (*it is considered, it is calculated, it is offered, it is used for*). В українській мові відповідають конструкції з дієсловом у 3-й особі з невизначено особистим значенням (*розглянуто, розраховані, запропоновано, використано для тощо*).

4. Стійкі звороту та звороти типу *it is obvious, it is interesting, it makes sense, that makes it possible, this allows, in the result*; також можуть бути використані: *as well as, such as, that is, whereas, at the same time, thus, according to, that is why, in order to, in addition to, apart from, in question, under consideration, so far* та ін.

5. Прислівники: *increasingly, singularly, particularly, substantially, drastically, considerably, currently, potentially, significantly* та інші.

6. Препозитивні іменники, такі як *work objective – мета роботи, standard method – стандартний метод, complexity analysis – аналіз складності*.

The ideational analysis shows similarities across the two corpora in terms of participant roles and circumstances as Theme, with a slight difference in participants involved in material processes, which is shown to reflect a minor difference in the construal of the field of history in the two cultures. The textual analysis shows overall similarities with respect to text organization, and the interpersonal analysis shows overall similarities as regards the downplay of discrepant interpretations of historical events as well as a low frequency of interactive textual features, manifesting the informational focus of the texts. At the same time, differences in results amongst texts within each of the corpora demonstrates possible effects of subject matter, in many cases, and individual author style in others [25].

Ідейний аналіз показує подібність між двома корпусами з точки зору учасників ролі та обставини як тема, з невеликою різницею в учасниках, залучених до матеріалу процесів, які, як показано, відображають незначну різницю в тлумаченні поля історії двох культур. Текстовий аналіз показує

загальну подібність щодо організації тексту, і міжособистісний аналіз показує загальну подібність щодо применшення значення невідповідності інтерпретації історичних подій, а також низька частота інтерактивних текстових функцій, виявлення інформаційної спрямованості текстів. Водночас відмінності в результати текстів в кожному з корпусів демонструють можливі наслідки предмета у багатьох випадках та індивідуальний авторський стиль тощо.

Граматичними особливостями наукових текстів є те, що в них використовуються ті ж морфологічні норми і синтаксичні структури, як і в інших типах текстів. Але тут одні граматичні явища можуть зустрічатися частіше, ніж в інших типах.

Для англомовних наукових текстів характерне поширення переважно простих речень. Кількість складних речень значно менше, що, наприклад, не властиве науковим текстам українською мовою. Порядок слів в реченнях зазвичай прямий, але можливі випадки інверсії, що зумовлено необхідністю логічного зв'язку. Інверсія часто використовується також для логічного виділення окремих смислових елементів:

Yet, such variation can be problematic to handle (and therefore document), as existing corpus tools tend to treat each variant of a word separately. In simple terms, they do not capture the relationship between variants such as abadoning, abandonyng and abandonynge and their standardised form abandoning in any meaningful way. One consequence of this is that the findings that existing software generate (in respect to variants) may not be as robust as one might like [15].

Проте впоратися з такою варіацією може бути проблематично (і, отже, документ), оскільки існуючі інструменти корпусу, зазвичай, обробляють кожен варіант слова окремо. Простіше кажучи, вони не враховують зв'язку між такими варіантами як abadoning, abandonyng і abandonynge та їх стандартизовану форму abandoning будь-яким значущим способом. Одним із наслідків цього є те, що наявний висновок генерації

програмного забезпечення (стосовно варіантів) може бути не настільки надійним, як хотілося б.

Наукова література намагається якомога точніше описати й пояснити певні факти, вказати на різноманітні ознаки того або іншого об'єкта чи явища, тому в матеріалах поширені атрибутивні конструкції.

Розглянуті граматичні особливості визначають такі ознаки наукового тексту, як змістовність, логічність, послідовність, опис і пояснення фактів у безособовій формі.

2.2. Лексичний рівень імперсональності

Сфера застосування наукового стилю дуже широка. Це один із стилів, що надає сильний та різнобічний вплив на літературну мову. Науково-технічна революція, яка відбувається й нині вводить у загальне вживання дуже багато термінів. Якщо раніше тлумачні словники складалися на основі художньої мови літератури та меншою мірою публіцистики, то тепер опис розвинених мов світу неможливо без урахування наукового стилю та його ролі в житті суспільства. Із 600 000 слів найавторитетнішого англійського словника Вебстера 500 000 складає спеціальна лексика, терміни.

Науковий текст прагне стислості та лаконічності, тому автори використовують аббревіатури та скорочення: *To encourage enlistment in the AEF, the US government commissioned artwork.*

Для того, щоб виразити відомості точніше, наукові тексти рясніють власними іменами і числовими позначеннями: *In 1976, Chilean dictator Augusto Pinochet ordered the construction of Route 7, an ambitious new roadway that would stretch some 770 miles through Patagonia's relatively unpopulated lands of Southern Chile.*

Для зв'язності та послідовності тексту широко використовуються вступні слова та конструкції: *As simple as it may sound, the European world collapsed on itself like a matchstick castle in summer 1914.*

Оскільки основною метою наукового тексту є популяризація наукового знання, автори широко використовують фразові дієслова та ідіоми (collocations), що характерно для публіцистики: *It may even pave the way for a human vaccine; Looking at the US, he drew on studies identifying 13 million people likely to be displaced...*

У британських наукових статтях помічено широке вживання модальних дієслів у значенні припущення результатів дослідів, досліджень та інших подій: *But it must be the start of something bigger; The Conservatives look set to win at a canter in June, and may be tempted to write a manifesto...*

Для наукового інформативного тексту характерним є формування мовних значень слова на основі функції його у тексті. Призначення слова – опис або повідомлення теоретичної інформації. Призначення слова – опис або повідомлення експериментальної або прикладної інформації.

Класифікуємо ці функції як «функціонально-теоретичний тип значень слова» та «функціонально-прагматичний тип значень слова». Слова: *механізм, природа, матеріал* мають біфункціональність у наукових текстах. Виклад теоретичних принципів, послідовності етапів наукового процесу прийнято називати «механізмом процесу», «механізмом реакції».

В англійських наукових текстах, особливо – в журнальних статтях, часто використовують термінологічні конструкції з дефіс-орфографією. Дефіс-орфографічна лаконічність науково-природничого, науково-технічного підстилю мовлення заснована на смислового об'єднанні слів, що відносяться до різних частин мови. Переклад наукових текстів показав, що граматичний прийом використовується частіше. Наприклад: *laser-extinction techniques; spatial-filtering scheme; full-angle beam divergence; fuel-lean methane-air premixtures, невеликий-scale production.*

Екстралінгвістичною ситуацією можна назвати процес розширення сенсу окремих наукових понять. Для наукової сфери цей процес є природно-закономірним. Знання про поняття зростають, удосконалюються. Необхідні нові слова, щоб описати ці знання, або використовувати відомі та вживані в науковій галузі слова, уточнюючи їх значення лінгвістичними засобами та методами.

Інформативно-періодичний характер наукової лексики надають слова загальноновживаної лексики, прямий зміст яких у цій сфері має широке застосування.

Таким чином, лексика наукового тексту через призму імперсональності є спеціальною іменною лексикою, спеціальною поняттєвою лексикою, спеціальною лексикою концептуального рівня. Це лексика аббревіатурних позначень та загальноприйнятих стилістичних скорочень. Це інтернаціоналізм.

Мовний обсяг наукової лексики включає основні прямі та додаткові значення. Додаткові значення формуються на основі контексту і можуть відрізнятися від основних значень мовною формою написання, вимови. Додаткові значення слів можуть мати статус періодики або епізоду. Додаткові значення слів можуть бути сформовані на основі лінгвістичних явищ, процесів, засобів та методів. Інший шлях – на основі індивідуальної когнітивної співвіднесеності наукових процесів, наукових об'єктів з реальною дійсністю.

Висновки до розділу 2

Отже, англійські невизначено-особові речення відрізняються від українських невизначено-особових речень тим, що в англійській мові є підмет, який українською мовою не перекладається, але передбачається. У зв'язку з цим положенням на переклад таких речень слід звертати особливу увагу.

Для англомовних наукових текстів характерне поширення переважно простих речень. Кількість складних речень значно менше, що, наприклад, не властиве науковим текстам українською мовою. Порядок слів в реченнях зазвичай прямий, але можливі випадки інверсії, що зумовлено необхідністю логічного зв'язку. Інверсія часто використовується також для логічного виділення окремих смислових елементів.

Синтаксична структура англомовних наукових текстів є чіткою, повною та стереотипною. Це, як відомо, пояснюється необхідністю дохідливості та логічної послідовності викладу складного матеріалу. Речення у науковому стилі однакові за метою висловлювання – вони майже завжди розповідні. Запитання рідкісні і використовуються для привернення уваги читача до будь-якого питання.

Лексичний рівень імперсональності наукового тексту відображається загальноновживаною лексикою та термінологією, яка пояснюється за допомогою виноска, уточнень, інформації у дужках та є ознакою наукового стилю. Значення термінів та їх визначення повинні підкорятися правилам логічної класифікації, чітко розрізняючи об'єкти та поняття, допускаючи неясності або суперечності. І, нарешті, термін повинен бути суто об'єктивним найменуванням, позбавленим будь-яких побічних смислів, які відволікають увагу фахівця, і що привносять елемент суб'єктивності.

РОЗДІЛ 3

ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

3.1 Граматичні трансформації

3.1.1 Опущення

В нашому дослідженні ми використовували граматичну трансформацію, яку називають "опущенням," із метою уникнення повторення інформації.

Geography as well as size, the resources of its population as well as its location along the North-South and East-West axes give Ukraine a unique position in Europe and makes it a determinant regional actor.

Географія та розмір, ресурси її населення, а також її розташування на осях Північ-Південь та Схід-Захід ставлять Україну в унікальне положення в Європі й роблять її визначальним чинником у масштабі регіону.

В перекладі цього речення було використано граматична трансформація (опущення).

Each new technological breakthrough has seen a corresponding increase in the number of defibrillators and the situations in which they are used.

Кожний технологічний стрибок супроводжувався відповідним зростанням кількості дефібриляторів і ситуацій, у яких їх використовували.

В цьому реченні було опущено слово new ,оскільки воно не несе ніякої важливої інформації.

The term “periodic” reflects the fact that the elements show patterns in their chemical properties in certain regular intervals

Термін “періодична” означає, що через чітко визначений інтервал хімічні властивості елементів повторюються.

Тут було опущено слово the fact використавши граматичну трансформацію.

With these precautions stated, I now sketch three grounds, each related to the capacity for a sense of justice

Виклавши ці застереження, я зараз окреслю три підстави, кожна з яких пов’язана зі спроможністю на чуття справедливості

В цьому реченні було опущено слово with, щоб добитися адекватності перекладу.

The higher the price of an article, other things being equal, the less people are willing to buy.

Чим вища ціна на певний товар, тим менше людей захочуть його купити. В цьому реченні було повністю опущене словосполучення other things being equal, оскільки воно не несе ніякого смислового навантаження і цю інформацію можна опустити.

Microlasers are smaller, cylindrical shapes formed by etching
Мікролазери менші і мають форму циліндра

The name “noble” derives from the fact that all these gases seem to stand apart from the other elements

Назва “благородні” походить від характерної властивості цих газів практично не утворювати сполук з іншими елементами

При перекладі цього речення з англійської мови на українську була використана заміна активного стану ("all these gases seem to stand apart") на пасивний стан ("характерною властивістю цих газів практично не утворювати"). Ця трансформація допомагає підкреслити об'єкт дії, який в даному випадку - "гази," і зберегти смислову структуру речення.

Conversely, a rise in the price of a good will cause some of us to buy less.

І, навпаки, підвищення ціни на товар призведе до того, що купуватимуть його менше

3.1.2 Додавання

Наступна граматична трансформація, яку ми розглянемо це *додавання*.

Додавання - це введення додаткових лексичних компонентів, спричинене нечіткістю семантики словосполучення в початковій мові.

This agent turned out to deplete monoamines.

Цей препарат є деплетором моноамінів (він спустошує їх запаси в місцях депонування).

Додавання у цьому реченні виявляється через трансформацію пояснюючого виразу "(він спустошує їх запаси в місцях депонування)," який конкретизує і

роз'яснює, як саме цей агент впливає на моноаміни. Така трансформація додавання допомагає краще зрозуміти механізм дії препарату, вказуючи на спосіб, яким він впливає на моноаміни.

In fact, the particles in an NMR experiment feel more than just the applied fields, because each tiny atomic nucleus influences the magnetic field in its vicinity.

По суті, частинки в експериментах з використанням ЯМР відчувають більш, ніж просто прикладені поля, оскільки кожне крихітне атомне ядро впливає на магнітне поле по сусідству

При перекладі було використано додавання ,а саме слова відчувають, оскільки це допомагає чіткіше зрозуміти про що саме йде мова у реченні.

The display industry has responded by producing displays of improving resolution viewing angle, colour rendition and efficiency at steadily decreasing cost

Виробники дисплеїв відповіли виготовленням дисплеїв з покращеними роздільною здатністю, кутом огляду зображення, якістю відтворення кольорів, ефективністю при цінах, що постійно знижуються

Для досягнення адекватності перекладу цього речення було використано додавання виробники, що контекстуально є більш правильним.

Many small improvements solved this problem.

Багатьма незначними вдосконаленнями пристрою вдалося вирішити цю проблему.

Для досягнення більшої адекватності перекладу було додано слово пристрій.

Depressed patients have been repeatedly demonstrated to show a blunted response to a number of substances that normally stimulate the release of growth hormone.

У хворих на депресію не раз спостерігали знижену реакцію на багато речовин, які в нормальних умовах стимулюють звільнення гормону росту.

Для досягнення адекватності перекладу depressed patients було перекладено як хворі на депресію.

The fact of full land tradability is anticipated to open Ukraine for more investor groups.

Факт запровадження вільного продажу землі має відкрити Україну для ширшого кола інвесторів.

Тут було додано слово запровадження, щоб переклад на українську мову був більш лаконічним.

All legal systems, at any rate, seem to contain laws which in respect of one or more of these three matters diverge from the model of general orders which we have set up.

Усі правові системи, як це принаймні здається, містять закони, що в одному чи кількох з цих питань відрізняються від створеної нами моделі загальних наказів.

У цьому реченні при перекладі з англійської на українську була використана граматична трансформація заміни фрази "at any rate" на "як це принаймні здається." Також, замість активного стану ("contain laws which") був використаний пасивний стан ("містять закони, що"). Ці трансформації допомагають зберегти смислову структуру речення при його перекладі.

Distortions from the flow of ice are less likely to be accute.

Викривлення від зсуву льодових пластів будуть, напевно, не такими вираженими.

The matrix approach has generated great excitement but does not yet seem to be the last word

Матричний підхід викликав велике зацікавлення, але на сьогодні він не виглядає останнім словом у цій проблемі.

Було використано додавання для того, щоб досягти адекватності перекладу.

Також, в цьому реченні при перекладі з англійської на українську мову була використана граматична трансформація, а саме, заміна активного стану ("The matrix approach has generated") на пасивний стан ("Матричний підхід викликав"), що характерно для української мови і допомагає підкреслити об'єкт дії, а не суб'єкт.

So Shor's algorithm prompted computer scientists to begin learning about quantum mechanics.

Отже, алгоритм Шора спонукав спеціалістів з обчислювальної техніки почати вивчення квантової механіки.

В цьому реченні додавання було використано з метою уточнення і більшого розуміння речення.

The analytical and computed results did not make the chance of finding gain experimentally seem more optimistic.

Одержання аналітичних і обрахованих результатів не призвело до того, що можливість знаходження підсилення експериментальним шляхом стала здаватися реальнішою.

В цьому реченні було додано слова стала для того щоб досягти адекватності перекладу.

The data obtained certainly indicate trends in donor strategy and project implementation that are important for enabling government documents to coordinate and regulate assistance in Ukraine

Дані, які ми дістали, дають, безумовно, загальне уявлення про стратегії донорів і реалізацію проектів, що важливо для вироблення урядових документів, які б координували та регулювали процес надання технічної допомоги Україні

В цьому реченні було додано “які б” ,що вказує на обставину або умову,при якій відбувається подія і було включено до складу речення для передачі додаткової інформації.

To make the efficiency-seeking foreign production take place, cross-border markets must be both well-developed and open.

Аби іноземне виробництво, спрямоване на підвищення ефективності, мало сенс, потрібно, щоб закордонні ринки були відкритими та добре розвинутими

В цьому реченні фразу efficiency-seeking довелось перекласти за допомогою додавання для того,щоб досягнути адекватності перекладу на українську мову.

The socioeconomic order at the top is shaped like a pyramid, with only relatively few positions of power, status or wealth.

Соціоекономічний порядок має форму піраміди, тому на вершині є не так багато місця для тих, кого вабить влада, статус або багатство.

В цьому реченні було додано “кого вабить” для досягнення адекватності перекладу і розуміння тексту. Таким чином відображається еквівалентна смислова навантаження, але типова для української мови форма виразу.

The part cooling during this process, it is necessary to reheat it.

Оскільки деталь при цьому охолоджується, то її треба підігрівати.

Durkheim showed, however, that social factors exert a fundamental influence on suicidal behaviour – anomie being one of these influences.

Проте Дюркгейм показав, що суспільні чинники справляють фундаментальний вплив на суїцидальну поведінку, причому аномія є одним з найвпливовіших серед них.

Similarly, human development reports impacted on government thinking, with key concepts influencing their policies

В подібний спосіб на державне мислення справили вплив звіти про людський розвиток, ключові концепції яких відбилися в політиці органів державного управління.

Тут також додавання було використано задля того, щоб досягнути адекватності перекладу.

The displays are based on many pixels, each consisting of a red, a green and a blue light-emitting diode.

Ці дисплеї містять багато тисяч елементів зображення, кожен з яких складається з червоного, зеленого і синього світлодіодів

In some cases, government makes most economic decision, with those on top of the hierarchy giving economic commands to those further down the ladder.

В одному випадку уряд ухвалює більшість рішень, при цьому ті, що стоять вище на ієрархічній драбині, віддають економічні команди тим, хто нижче.

Тут було додано слово “стоять” задля передачі повної смислової навантаження речення.

And with insight gained from genetics, researchers may someday develop environmental interventions that will lessen or prevent the effects of cognitive disorders

А розуміння цього, досягнуте завдяки генетиці, можливо, дасть змогу дослідникам з часом зробити методи впливу на середовище для зменшення кількості проявів пізнавальних розладів та для запобігання їм

A typical computer display, with 480 rows and 640 columns of pixels, with each containing three cells, requires $480 + (640 \times 3) = 2400$ drive circuits, independent of the physical size of the display

Типовий комп'ютерний дисплей з 480 рядками і 640 стовпцями пікселів, кожен з яких містить три комірки, вимагає $480 + (640 \times 3) = 2400$ кіл керування, незалежно від геометричних розмірів дисплея.

And with insight gained from genetics, researchers may someday develop environmental interventions that will lessen or prevent the effects of cognitive disordersю

А розуміння цього, досягнуте завдяки генетиці, можливо, дасть змогу дослідникам з часом зробити методи впливу на середовище для зменшення кількості проявів пізнавальних розладів та для запобігання їм.

У цьому реченні при перекладі з англійської на українську була використана граматична трансформація, а саме, заміна фрази "And with insight gained from genetics" на "А розуміння цього, досягнуте завдяки генетиці." Також, була збережена смислова структура речення для передачі інформації в перекладі.

Eq. 22 is simply a rearrangement of Eq. 20, with summation substituted for integration.

Рівняння (22) є просто перебудованим рівнянням (20), причому в ньому замість інтегрування застосовано сумування.

Тут було використане додавання задля збереження емоційного забарвлення речення.

These types of systematic nomenclatures are often used for complex molecules, the last being employed by Chemical Abstracts.

Саме ці типи систематичних найменувань часто використовуються для позначення комплексних молекул, причому остання система вживається в журналі "Chemical Abstracts".

У цьому реченні при перекладі з англійської на українську була використана граматична трансформація, а саме, заміна фрази "the last being employed by" на "остання система вживається в." Також, була збережена смислова структура речення для передачі інформації в перекладі.

For this reason, researchers will often combine two or more methods in their work, each being used to check or supplement the material obtained from the others.

Тому дослідники часто поєднують у своїй роботі два чи більше методи, кожний з яких застосовується для перевірки або доповнення матеріалу, одержаного за іншими методами.

Тут також була використана граматична трансформація додавання задля передачі абсолютного розуміння речення і адекватності перекладу.

"Media" scientists have already proposed releasing environmentally relevant satellite imagery up through the present, with the true satellites obscured by the release of coarser images.

Науковці "Media" запропонували оприлюднити супутникові знімки, що зацікавлять фахівців з вивчення довкілля, навіть приховавши справжню роздільну здатність за допомогою "розмазування" зображення.

Також тут було використано додавання задля надання емоційного забарвлення.

By country of origin, the USA was by far the largest investor, with the European Union second.

Щодо походження інвестицій, то США були безперечним лідером за кількістю компаній-інвесторів, тим часом як країни Європейського Союзу посіли друге місце..

У цьому реченні при перекладі з англійської на українську була використана граматична трансформація, а саме, додавання "by far the **largest investor**" на

"безперечним лідером за кількістю **компаній-інвесторів.**" та " *with the European Union second*" на "країни Європейського Союзу **посіли друге місце.**" Також, була збережена смислова структура речення для передачі інформації в перекладі.

3.1.3 Перестановка

Наступна граматична трансформація це перестановка.

Перестановка - це зміна порядку слів або фраз у перекладі у порівнянні з оригіналом, що служить для кращого передачі смислу та виразності тексту.

The postindustrial society thesis tends to exaggerate the importance of economic factors in producing social change.

Автори тези про постіндустріальне суспільство, як правило, перебільшують важливість економічних факторів у реалізації соціальних змін. При перекладі цього речення було використано транспозицію та граматичну заміну для досягнення адекватності та зробити зрозумілим українське речення за структурою.

Declassification of data is expected to make the vast database available eventually to academic scientists and graduate students.

Очікується, що зняття грифу секретності зробить величезну базу даних врешті-решт доступною для академічних вчених та студентів-випускників.

These chemicals are thought to have produced detectable holes in the ozone layer at both poles, and thinning everywhere.

Вважається, що ці хімічні речовини утворили в озоновому шарі значні діри над обома полюсами, а в інших місцях потоншили його.

*The electrical shock is believed to simultaneously depolarize every muscle fiber in the heart.*Ми припускаємо, що електричний шок одночасно деполяризує кожне м'язове волокно в серці.

У цих реченнях при перекладі з англійської на українську була використана граматична трансформація перестановки, а саме, змінено порядок слів для кращого виразу смислу та передачі інформації.

This controversy is unlikely to be ever fully resolved.Малоймовірно, щоб це протиріччя колись було остаточно розв'язане.

Genetic engineering is unlikely to be cheap.Навряд чи генна інженерія буде дешевою.

В цих реченнях перестановка була використана задля надання адекватності перекладу і граматичної правильності в українській мові.

Our quickly built, narrow-and-deep magnetic trap proved to be the final piece needed to cool evaporatively the rubidium atoms into a condensate.

Такий магнітний сепаратор, невдовзі нами побудований, виявився останнім удосконаленням, яке допомогло реалізувати ідею охолодження магнітним випаровуванням.

Fukuyama's conception of the end of history at first sight seems (to be) completely contrary to the ideas advanced by the theorists of postmodernity.

На перший погляд, кінець історії, у розумінні Фукуями, видається цілком протилежним ідеям, висунутим теоретиками постмодернізму.

Alternatively, some resistance genes cause bacteria to alter or replace molecules that are normally bound by an antibiotic.

З другого боку, деякі гени резистентності спричиняють порушення або заміщення тих молекул у бактеріях, що звичайно зв'язуються антибіотиками. При перекладі цього речення було використано транспозицію та граматичну заміну для досягнення адекватності та зробити зрозумілим українське речення за структурою.

The NATO provided the structure which enables the goals of the Alliance to be implemented. Організація Північноатлантичного договору (НАТО) забезпечує таку структуру, яка уможлиблює досягнення обраної мети.

With the experiments having been carried out, we started new investigations.

Після того, як були проведені експерименти, ми почали нові дослідження.

In terms of investment amounts, the sample in Ukraine seems to range across a wide spectrum, with the greater proportion being on medium-sized investments.

Наша вибірка виявилася репрезентативною з точки зору обсягу капіталовкладень. Найбільша частка залучених в Україну прямих іноземних інвестицій припадає на інвестиції середнього обсягу.

The time required to produce an NMR image is slow, it being on the order of minutes.

Створення ЯМР-зображення потребує значного часу – до декількох хвилин.

У цих реченнях при перекладі з англійської мови на українську була використана граматична трансформація перестановки для кращого виразу смислу та передачі інформації. В граматичній трансформації перестановки речення зазнають зміни в порядку слів або фраз, що дозволяє досягти кращого сприйняття смислу тексту або підкреслити певні аспекти інформації. Цей вид трансформації допомагає зрозуміти текст більш чітко та логічно в мові перекладу, оскільки він може відображати відтінки значень і тонкості в оригінальному реченні. Наприклад, в першому реченні перестановка допомагає краще виразити зв'язок між НАТО і досягненням мети. У другому реченні перестановка вказує на послідовність дій і їх зв'язок між собою, а в третьому реченні - на розподіл інвестицій за обсягом. Такий прийом важливий для забезпечення точності і чіткості перекладу тексту.

With these conceptions and their connections understood, I recall the combined question that political liberalism addresses. Коли вже осягнуто ці концепції у всіх їхніх зв'язках, я пригадую те поєднане питання, до якого звертається політичний лібералізм.

Тут використано перестановку для кращого розуміння сенсу речення та граматично правильного написання.

With classical republicanism so understood, justice as fairness as a form of political liberalism has no fundamental opposition.

За такого розуміння класичного республіканізму справедливість як чесність у якості форми політичного лібералізму не має фундаментальної опозиції

With a total social product limited by diminishing returns, Ricardo emphasized that what was gained buy one social class had to be taken away from another one

Рікардо зазначав, що величина національного продукту обмежується законом спадної владчі, тому те, що привласнює один клас, він забирає в іншого

В обох реченнях використано граматичну трансформацію перестановки шляхом зміни порядку слів у реченні. Ось як це відбулося:

У першому реченні "With classical republicanism so understood" слово understood в перекладі було поставлене на перше місце, а також була використана граматична заміна для кращого перекладу на українську мову.

У другому реченні "With a total social product limited by diminishing returns" переставлено в кінець речення, а "*Ricardo emphasized*" на початок для підсилення розуміння зв'язку між сказаним.

By far, the largest single destination was Brazil, with 3.6 million people being taken there over less than 300 years.

Найбільше чорних рабів було вивезено за ці менш як 300 років до Бразилії – 3.6 мільйони.

Тут є деяка невідповідність в перекладі та оригіналі, інша інформація. Оригінал говорить про кількість людей, які були вивезені в Бразилію, тоді як переклад стосується кількості чорношкірих рабів. Окрім трансформації перестановки тут також було використано додавання задля отримання додаткової інформації.

Проте, щодо граматичної трансформації перестановки, у цьому реченні її можна виявити. Ось як вона відбулася:

Оригінал: "*By far, the largest single destination was Brazil, with 3.6 million people being taken there over less than 300 years.*"

Переклад: "*Найбільше чорних рабів було вивезено за ці менш як 300 років до Бразилії – 3.6 мільйони.*"

У цьому випадку, перше речення розпочинається фразою "By far," (значно) і об'єднує головну частину про "the largest single destination" з іншою частиною, яка подає конкретні числа. В перекладі, ця фраза була переставлена на початок речення для підсилення значущості факту, і потім слідує деталі про

кількість людей і місце призначення. Таким чином, ця перестановка допомагає підкреслити важливість і підозрювану інформацію для читача.

With these pieces in place, I now believe the obscurities are cleared up.

А тепер, коли ці фрагменти стали на місце, я вірю, що темноти розчищено

Тут використана трансформація перестановки, а також додавання для кращого забезпечення емоційного забарвлення речення.

The electrical leads to the electrodes are arranged in rows and columns, with a light-emitting device at each intersection.

На кожному перетині зі світлоемітуючим пристроєм, електричні дроти підводяться до електродів по рядках і стовпцях. У цьому реченні в перекладі з англійської мови на українську була використана граматична трансформація перестановки, яка дозволила передати той самий зміст, але змінила порядок слів, щоб краще пасувати до структури української мови. У оригінальному реченні в англійській мові спочатку йде згадка про електричні дроти, а потім про розташування світлоемітуючих пристроїв. Однак український переклад відображає цю інформацію, розмістивши її в іншому порядку:

Оригінал (англійська): "The electrical leads to the electrodes are arranged in rows and columns, with a light-emitting device at each intersection."

Переклад (українська): "*На кожному перетині зі світлоемітуючим пристроєм, електричні дроти підводяться до електродів по рядках і стовпцях*"

Ця перестановка допомагає зрозуміти структуру речення і послідовність дій українською мовою.

3.1.4 Граматична заміна

Граматична заміна - це трансформація мовного виразу, яка включає в себе зміну структури, типу речень, частин мови або форм граматичних одиниць з метою виразити той самий зміст чи інші відтінки висловлювання. Така трансформація може відбуватися для підвищення ясності, логічності чи відповідності мовним правилам.

Важливою рисою граматичної заміни є те, що вона не змінює загального змісту висловлювання, але може покращити його структуру або легкість сприйняття для читача чи слухача. Цей процес є важливим в перекладі, редакції тексту та покращенні мовних навичок для забезпечення ефективного спілкування.

Other work has investigated photon lattices that vary periodically in three dimensions.

В іншому напрямі роботи розробляються фотонні ґратки, періодичні у трьох вимірах.

В даному реченні була використана граматична заміна через транспозицію.

But those Constitutional rights that we call fundamental like the right of free speech, are supposed to represent rights against the Government in the strong sense.

Проте щодо тих конституційних прав, які ми називаємо фундаментальними, таких як право на свободу слова, вважається, що вони є правами стосовно уряду в сильному значенні цього терміна.

У цьому реченні відбулася граматична заміна конструкції "are supposed to represent" на конструкцію "вважається, що вони є правами ." Така заміна допомогла зберегти зміст та зрозумілість речення, але відобразити його українськомовну граматичну структуру.

Such reaction was not observed to happen.

Не бачили, щоб така реакція відбувалася.

У цьому реченні відбулася граматична заміна пасивної конструкції "was not observed to happen" активною конструкцією "Не бачили, щоб така реакція

відбувалася." Пасивне дієслово "was observed" було замінене активним дієсловом "бачили," що зробило висловлювання більш прямим і активним українською мовою, і призвело до більш лаконічного перекладу.

This assumption was shown to be false. Це припущення виявилось неправильним. Тут фраза "*was shown to be false*" була замінена на граматично правильний аналог в українській мові "виявилось неправильним"

Even the $E_8 \cdot E_8$ string, whose handedness was thought impossible to derive from 11 dimensions, acquired an origin in M-theory.

Навіть струна $E_8 \cdot E_8$, несиметричність якої, здавалося, неможливо вивести з 11 вимірів, одержала пояснення свого походження в М-теорії.

Benzene is a chemical which is known to cause leukemia in workers continuously exposed to high concentrations. Бензол – хімічна речовина, яка, як відомо, може спричинити лейкоз у працівників, що постійно контактують з її високими концентраціями.

У цих реченнях відбулася граматична заміна активного дієприкметника на присудок українськими еквівалентами. Ця заміна спричинена особливостями української граматичної структури.

У першому реченні, "whose handedness was thought impossible to derive from 11 dimensions" перефразовано як "несиметричність якої, здавалося, неможливо вивести з 11 вимірів."

У другому реченні, "which is known to cause leukemia in workers continuously exposed to high concentrations" перефразовано як "яка, як відомо, може спричинити лейкоз у працівників, що постійно контактують з її високими концентраціями."

Unlike supergravity, strings seemed to provide a theory of gravity consistent with quantum effects.

На відміну від супергравітації, здавалося, що струни можуть надати теорію гравітації, яка б узгоджувалася з квантовими ефектами.

It is true that Chapter 2 appears to deny Hart's thesis that every legal system has a fundamental test for law in the form of a rule of recognition.

Так, справді, у Розділі 2 за всіма ознаками заперечується теза Гарта, що кожна юридична система має фундаментальний тест на належність до закону в формі правила визнання.

В цих реченнях граматична заміна була використана в комплексі з додаванням задля забезпечення адекватності перекладу.

Arguably annual layers remain visible past 100,000 years, but they often appear (to be) distorted.

Теоретично різні пласти залишаються видимими останні 100 тисяч років, однак часто вони бувають викривленими.

У цьому реченні відбулася граматична заміна при перекладі з англійської на українську мову. Конкретно, було прибрано дієслово "to be" (бути) з фрази "to be distorted," оскільки в українській мові часто можна виразити той самий зміст безпосередньо за допомогою прикметників або дієприкметників, і ця форма вважається більш зручною та зрозумілою.

Every culture has its own unique patterns of behaviour which seem alien to people from other cultural backgrounds.

Кожна культура має власні унікальні моделі поведінки, які можуть видаватися чужими людям іншого культурного походження.

And that being so, all receive the same protections of the public principles of justice.

Коли ж це так, то всі отримують той самий захист громадських принципів справедливості.

This being so, we may call the conceptions of society and person "conceptions of practical reason".

В такому разі ми можемо назвати концепції суспільства й особи "концепціями практичного розсудку".

В цих двох реченнях відбулася граматична заміна, яка пов'язана з фразами "this being so" (коли це так) та подібними виразами. Українською мовою такі конструкції зазвичай виражаються при допомозі введення нового речення або перефразування. В результаті граматичної трансформації замість короткого

виразу в англійському тексті українською мовою зазвичай створюють більш повне або розгорнуте речення, яке точніше виражає зміст.

That said, we shall consider some alternative approaches to word-meaning and sentence-meaning.

Сказавши це, розглянемо декілька альтернативних підходів до значення слова та речення.

У цьому реченні граматична заміна полягає в тому, що в англійському реченні "That said" використовується для вираження інтродукції або переходу до нової думки, а в українському перекладі використовується конструкція "Сказавши це", що також введе читача до нової думки або теми.

3.2. Лексичні трансформації

3.2.1 Генералізація

Генералізація в перекладі це коли слово або фраза з обмеженим значенням в початковому тексті замінюються на слово або фразу з більш широким значенням у перекладі. Це може використовуватися для розширення або узагальнення поняття або ідей у тексті перекладу, щоб зрозуміти їх у контексті мови перекладу.

The simplest form of such a rule is that which empowers an individual or body of persons to introduce new primary rules for the conduct of the life of the group and to eliminate old rules.

У своїй найпростішій формі таке правило уповноважує народ уводити нові первинні правила, що керують життям групи, та скасовувати старі правила.

Слово "народ" в даному контексті виступає як генералізація, оскільки воно охоплює більш широке поняття, ніж вихідне слово "individual" (індивід або окрема особа). Українське слово "народ" в даному випадку вказує на групу людей або колектив, що може включати не лише окремих осіб, але і організації, тіла, комітети тощо. Таким чином, "народ" виступає як загальніше

поняття, що включає в себе більше можливих варіантів вживання, ніж "індивід" або "особа".

3.2.2 Модуляція

Модуляція в перекладі означає заміну слова або словосполучення таким чином, щоб нове слово або словосполучення мали логічне та обґрунтоване значення, яке можна вивести із значення вихідного виразу або одиниці тексту. Іншими словами, модуляція в перекладі допомагає виразити ту саму ідею або концепцію більш адекватним чи зрозумілим способом, зберігаючи зв'язок із початковим текстом та логічність перекладу.

The European Union acknowledges Ukraine's European aspirations and welcomes Ukraine's pro-European choice.

Європейський Союз усвідомлює європейські прагнення України та вітає проєвропейський вибір, зроблений Україною.

В цьому реченні модуляція відбулася за допомогою вживання різних фраз та конструкцій, які виражають одну й ту ж ідею різними способами. Замість прямого перекладу "acknowledges" як "відзначає," тут використано "усвідомлює," що є менш прямим, але більш позитивним способом виразити той самий сенс. Таким чином, в перекладі використано модуляцію, щоб передати сутність повідомлення більш адекватним та сприйнятливим способом для української аудиторії.

Recent research has also challenged the effectiveness of other types of passive treatment.

Нові дослідження вказали також на низьку ефективність інших способів пасивного лікування.

В цьому реченні модуляція відбулася за допомогою вживання замість прямого перекладу слова 'Recent' як "останній", було використано слово "нові" що в перекладі на українську мову буде граматично і синтаксично більш правильно.

This summary addresses chemists, material scientists and a broad readership.

Це резюме призначено для хіміків, матеріалознавців та широкого кола читачів.
Table 4-4 highlights the important determinants of supply using automobiles as an example.

У таблиці 4-4 висвітлено важливі детермінанти пропозиції, як ілюстрацію використано автомобілі.

The 14th Amendment to the United States Constitution states that everyone is entitled to equal protection under the law.

У 14-й поправці до Конституції Сполучених Штатів зазначається, що кожний має право на однаковий захист у встановленому законом порядку.

У цих трьох реченнях модуляція виражається різними способами:

першому реченні модуляція виявляється через використання "адресовано для" (призначено для) замість прямого перекладу "addresses."

У другому реченні модуляція відбулася шляхом використання "ілюстрацію використано" замість прямого перекладу "using as an example," щоб виразити той самий сенс і більш зрозумілим способом для українських.

У третьому реченні модуляція виражена використанням "зазначається" замість прямого перекладу "states," щоб передати сутність законодавчого звучання 14-ї поправки до Конституції Сполучених Штатів.

For the rest of the investors, privatization policy appears to be a very significant factor which affects their investment decisions.

Для решти інвесторів приватизаційна політика є вкрай важливим чинником, що впливає на прийняття їхніх інвестиційних рішень.

Модуляція у цьому реченні виявляється через використання фрази "вкрай важливим чинником," яка виражає більш інтенсивний вплив приватизаційної політики на інвестиційні рішення. Порівняно з прямим перекладом, де може бути використано більш об'єктивний вислів, "вкрай важливим чинником" передає силу та серйозність впливу цієї політики на рішення інвесторів.

The type of scanning, however, proved (to be) impractical for the NTSC method.

Однак цей тип розгортки довів свою незастосовність для NTSC-методу.

Organizations with foreign funding, a narrow base of public support, and a strongly adversarial attitude toward the government, are unlikely to greatly expand their influence with the government on matters of sensitive national policy.

Організації з іноземним фінансуванням, вузькою базою громадської підтримки та сильно вираженим опозиційним ставленням до органів державного управління мають невеликий шанс значно поширити свій вплив на органи державного управління в гострих питаннях національної політики.

У цьому реченні модуляція виявилася в використанні різних форм і структур для вираження інформації. В англійському оригіналі фраза "greatly expand their influence" була змінена на "значно поширити свій вплив." Така модуляція була використана для того, щоб виразити те саме значення, але з іншими словами та структурою, що може бути більш зрозумілою для читача, який читає текст на українській мові.

This feature allows you to send or receive data through the infrared port.

Ця функція дозволяє вам відправляти та приймати дані через інфрачервоний порт.

У цьому реченні модуляція виявилася в виборі термінів та фраз для виразу поняття. Наприклад, фраза "send or receive data" була замінена на "відправляти та приймати дані," і "infrared port" було замінено на "інфрачервоний порт." Така модуляція допомагає зрозуміти зміст оригінального речення, використовуючи слова та фрази, які більш зрозумілі аудиторії, що читає текст на українській мові.

The EU urges Ukraine to fulfill its commitments and adapt its legislation to meet the norms and standards of the Council of Europe.

ЄС закликає Україну виконати свої зобов'язання та привести своє законодавство у відповідність до норм та стандартів Ради Європи.

У цьому реченні модуляція виявилася в заміні термінів та фраз для виразу поняття. Наприклад, "fulfill its commitments" було замінено на "виконати свої зобов'язання," і "adapt its legislation to meet the norms and standards" було замінено на "привести своє законодавство у відповідність до норм та

стандартів." Така модуляція допомагає передати суть оригінального речення, використовуючи терміни та фрази, які більш зрозумілі аудиторії, що читає текст на українській мові.

This fact led the women's groups to turn more directly to considering gender inequalities.

Цей факт спонукав групи жінок звернутися безпосередньо до проблем нерівності статей.

The ionized gas emits ultraviolet light, which stimulates phosphors inside the display panel to produce visible light.

Іонізований газ випромінює ультрафіолетове світло, яке змушує люмінофори всередині панелі дисплея світити у видимому діапазоні.

By taking advantage of nuclear magnetic resonance, scientists can coax the molecules in some ordinary liquids to serve as an extraordinary type of computer.By taking advantage of nuclear magnetic resonance, scientists can coax the molecules in some ordinary liquids to serve as an extraordinary type of computer.

Використовуючи явище ядерного магнітного резонансу, науковці можуть примусити молекули в деяких простих рідинах служити як надзвичайний тип комп'ютера.

У цих трьох реченнях модуляція проявилася в заміні термінів та фраз для виразу понять або явищ. Наприклад:

1. "considering gender inequalities" замінено на "проблеми нерівності статей" для передачі більш яскравого образу.
2. "stimulates phosphors inside the display panel to produce visible light" замінено на "змушує люмінофори всередині панелі дисплея світити у видимому діапазоні" для більш точного виразу.
3. "serve as an extraordinary type of computer" замінено на "служити як надзвичайний тип комп'ютера" для передачі ідеї, що молекули рідин можуть функціонувати як комп'ютер. Модуляція в перекладі допомагає адаптувати оригінальний текст до мови перекладу, зберігаючи при цьому сутність повідомлення.

Such warming at low latitudes would enable water to evaporate more quickly there.

Таке ж підвищення температури у низьких широтах призводить до швидшого випаровування води.

Technical assistance programs allow international donors to play a crucial role in effecting reforms.

Завдяки програмам технічної допомоги міжнародні донори відіграють визначальну роль у проведенні реформ.

Chloromethane molecules are attracted to each other by dipole-dipole forces, the negative end of one molecule attracting the positive end of another.

Молекули хлорометана притягуються одна до одної диполь-дипольними взаємодіями – негативний кінець однієї молекули притягує позитивний кінець іншої

У цих трьох реченнях модуляція відбулася через використання різних фраз та виразів, що передають те саме поняття або процес:

"Such warming at low latitudes" в перекладі було передано як "підвищення температури у низьких широтах," де змінено фразу "enable water to evaporate more quickly there" на "призводить до швидшого випаровування води."

"Technical assistance programs" було перекладено як "програми технічної допомоги," де використано фразу "allow international donors to play a crucial role in effecting reforms" замість простого "дозволяють міжнародним донорам відігравати важливу роль у здійсненні реформ."

"Chloromethane molecules are attracted to each other by dipole-dipole forces" було передано як "Молекули хлорометана притягуються одна до одної диполь-дипольними взаємодіями," де вжито фразу "the negative end of one molecule attracting the positive end of another" замість простого "негативний кінець однієї молекули притягує позитивний кінець іншої."

Модуляція допомагає точніше виразити ідеї оригінального тексту та адаптувати їх до мови перекладу.

In contrast to conventional semiconductors like silicon, organic semiconductors are composed mainly of carbon, hydrogen, nitrogen and oxygen, each molecule containing dozens or hundreds of atoms.

На відміну від звичайних напівпровідників типу кремнію, органічні напівпровідники складаються, в основному, з вуглецю, водню, азоту і кисню. Кожна молекула містить десятки і сотні атомів.

В даному реченні також відбулася модуляція при перекладі з англійської на українську. Український переклад надає більш точний опис, зазначаючи, що кожна молекула може містити "декілька десятків або сотні атомів." Такий підхід розширює поняття про розмір та склад органічних напівпровідників, але залишає точність інформації.

Similarly, when the price is lowered, other things being equal, quantity demanded increases.

Аналогічно, коли ціна зменшується, то за інших однакових умов величина попиту зростає.

У цьому реченні модуляція виявляється в тому, як український переклад надає аналогічну інформацію за допомогою зворотної конструкції: "коли ціна зменшується" замість "when the price is lowered." Модуляція також включає у себе вираз "за інших однакових умов," який розширює розуміння контексту і зв'язку між зменшенням ціни і збільшенням кількості попиту.

Flamingos set, the scientists climb to the decks of separate observation towers, each with view of half the ponds.

Розташували фламінго, вчені піднімаються на різні оглядові майданчики, з яких видно половину ставка.

У цьому реченні модуляція відбувається в тому, як український переклад використовує слово "розташували" для передачі ідеї про те, що фламінго були розташовані, аніж просто "Flamingos set." Деяка інформація, яка може бути вилучена з оригінального тексту, модулюється через використання різних слів та фраз у перекладі, щоб передати інформацію більш точно в українському тексті.

With their matrix arrangement of cells, lack of a single, primary set of electron beams and slower response speeds that cathode-ray tubes, flat-panel displays cannot use the raster technique.

Маючи матричну будову комірок, відсутність єдиного початкового набору електронних пучків і повільнішу реакцію, ніж електронно-променеві трубки, дисплеї з плоскими екранами не можуть використовувати растрову техніку.

У цьому реченні модуляція відбувається через використання різних фраз і виразів в українському перекладі для передачі тієї самої інформації, що міститься в англійському оригіналі. Наприклад, "lack of a single, primary set of electron beams" перекладено як "відсутність єдиного початкового набору електронних пучків," і "slower response speeds" перекладено як "повільнішу реакцію." Модуляція відбувається для того, щоб передати ту ж інформацію, але у формі, яка більш зрозуміла для українського читача та відповідає особливостям української мови.

With dollar cheaper now, our goods will cost less to foreigners.

З подешевшанням долара американські товари менш коштуватимуть для іноземців.

У цьому реченні використана модуляція в наступних аспектах:

В оригінальному реченні "With dollar cheaper now," в англійській мові, долар є підметом фрази, що вказує на зниження вартості долара. Український переклад переформулює це, переносячи акцент з долара на подешевшання загалом, що більше відповідає українському структурному підходу до висловлення інформації.

Також в українському перекладі використано "з" перед "подешевшанням долара," що робить речення більш зрозумілим для українського читача, підкреслюючи причину зміни ціни.

Отже, модуляція в даному контексті допомагає зробити переклад більш зрозумілим та адаптованим до українського мовного контексту.

3.3 Лексико-граматичні трансформації

3.3.1 Компенсація

Компенсація в перекладі виникає тоді, коли деякі слова або вирази вихідного тексту не мають точних еквівалентів у мові перекладу. Цей прийом включає в себе творчий підхід перекладача, який шукає альтернативні способи виразити концепції та ідеї, щоб зберегти зміст та логіку оригінального тексту. У таких ситуаціях перекладач використовує різні стратегії, такі як роз'яснення, додавання пояснень, або вживає синоніми та аналогії, щоб передати необхідну інформацію. Компенсація є важливим інструментом у роботі перекладача, оскільки дозволяє зберегти точність та якість перекладу навіть у випадках, коли буквальний переклад не є можливим.

Their expectation was that hydrogen would supersaturate, because the gas was known to resist the atom-by-atom clumping that precedes bulk freezing.

Очікувалося, що водень стане таким газом, оскільки було відомо: в ньому не відбуваються атом-атомні переходи, якими супроводжується рідке замороження.

В даному випадку, перекладач використав компенсацію для передачі сенсу оригінального тексту, оскільки поняття "гідроген має надмірну насиченість" (supersaturate) не має прямого еквіваленту в українській мові. Замість прямого перекладу, перекладач використовує більш докладний опис, який пояснює, що відбувається з газом "водень" в даному контексті. Це дозволяє зберегти зміст оригінального тексту і передати його читачеві більш зрозуміло. У таких випадках, компенсація допомагає знайти адекватний спосіб виразу інформації, яка в іншому випадку може бути втрачена або неправильно зрозуміла.

The patterns analyzed in this chapter from a complicated mosaic, with no single overall trend emerging.

Напрямки, проаналізовані в цьому розділі, утворюють складну мозаїку, позбавлену якоїсь єдиної й загальної тенденції.

У цьому випадку, використана компенсація для передачі фрази "with no" яка не має прямого еквіваленту в українській мові. Перекладач використав інший

переклад (позбавлену), щоб передати суть, підкреслити складність та брак єдиної тенденції у зразках аналізованих даних. Компенсація допомагає зберегти сенс оригінального тексту в перекладі, коли прямий переклад може бути незрозумілим або надавати невірне розуміння.

With such concerns in mind, scientists are also working on strategies that will give new life to existing antibiotics.

Пам'ятаючи про таку небезпеку, науковці працюють над стратегіями, що дадуть нове життя сучасним антибіотикам.

У цьому реченні використано компенсацію, оскільки аспект "With such concerns in mind" не має прямого еквівалента в українській мові. Таким чином, український переклад використовує компенсацію для передачі цього аспекту.

Таким чином, аналіз прикладів перекладу в англomовній науково-технічній літературі імперсональності свідчить про наявність як спільних, так і розбіжних способів їх передачі у цих видах перекладу, при цьому головним завданням перекладача є добір способу, що найефективніше відтворює імперсональність українською мовою.

Висновки до розділу 3

У практичній частині всього було проаналізовано 100 прикладів наукового дискурсу та їх перекладні відповідники.

За підсумками дослідження було окреслено найбільш частотні перекладацькі стратегії, використані при перекладі імперсональності в англomовних наукових текстах українською мовою. Найчастіше застосовувалися граматичні трансформації (76%), на другому місці використання лексичних трансформацій це 21%, найменше використовувались лексико-граматичні трансформації, їх всього 3%. Вибір того чи іншого способу передачі імперсональності в англomовних наукових

текстах українською мовою залежить від багатьох чинників, у тому числі від структури науково-технічного терміна, традицій адаптації певних груп термінологічних одиниць. Особливі труднощі становлять випадки перекладу англомовних термінологічних одиниць, що не мають еквівалентів у міжнародній та термінологічній лексиці.

Таким чином, на прикладі відтворення імперсональності в англомовних наукових текстах українською мовою із наведених вище уривків було розібрано способи перекладу зазначеного явища в англомовних текстах науково-технічної тематики. Слід зазначити, що при перекладі імперсональності в англомовних наукових текстах українською мовою необхідно завжди враховувати контекст і полісемію і розглядати кожен випадок окремо.

ВИСНОВКИ

Імперсональність, або безособовість безсумнівно є категорією, репрезентованою різноманітним репертуаром мовних форм актуалізації цього значення. Загалом під імперсональністю розуміють наявність експліцитного, імпліцитного або невираженого суб'єкта; «об'єктивно» діюча сила у витворах мистецтва; імперсональне – це область трансцендентного, що має характер чуттєвого, але без абстрактного; категорія імперсональності відображає зв'язок розвитку особистості та значущості її діяльності, а також відображає етику та процес колективної творчості.

Для англomовного наукового дискурсу імперсональність також властива, як одна із його мовних характеристик. Водночас в англomовному науковому дискурсі широкого поширення набули прийоми хеджування, які дозволяють автору висловити помірні оціночні судження, незважаючи на властиву цьому стилю мовлення об'єктивність. Кількість таких обмежувачів в англійській лінгвокультурі значно перевищує їхню поширеність в інших мовах.

Безособові структури не є гомогенним класом синтактико-семантичних функціональних одиниць, у зв'язку з чим актуальним є дослідження, що систематизує структурні варіанти актуалізації категорії «безособовість», що об'єктивують у рамках цього категоріального поля певний фундаментальний універсальний семантичний інваріант, що детермінує формально-структурний категоріальний простір одиниць, і навіть дозволяє виявити склад і межі досліджуваного категоріального поля.

Англійські невизначено-особові речення відрізняються від українських невизначено-особових речень тим, що в англійській мові є підмет, який українською мовою не перекладається, але передбачається. У зв'язку з цим положенням на переклад таких речень слід звертати особливу увагу.

Для англomовних наукових текстів характерне поширення переважно простих речень. Кількість складних речень значно менше, що, наприклад, не

властиве науковим текстам українською мовою. Порядок слів в реченнях зазвичай прямий, але можливі випадки інверсії, що зумовлено необхідністю логічного зв'язку. Інверсія часто використовується також для логічного виділення окремих смислових елементів.

Синтаксична структура англомовних наукових текстів є чіткою, повною та стереотипною. Це, як відомо, пояснюється необхідністю дохідливості та логічної послідовності викладу складного матеріалу. Речення у науковому стилі однакові за метою висловлювання – вони майже завжди розповідні. Запитання рідкісні і використовуються для привернення уваги читача до будь-якого питання.

Лексичний рівень імперсональності наукового тексту відображається загальноживаною лексикою та термінологією, яка пояснюється за допомогою виносок, уточнень, інформації у дужках та є ознакою наукового стилю. Значення термінів та їх визначення повинні підкорятися правилам логічної класифікації, чітко розрізняючи об'єкти та поняття, допускаючи неясності або суперечності. І, нарешті, термін повинен бути суто об'єктивним найменуванням, позбавленим будь-яких побічних смислів, які відволікають увагу фахівця, і що привносять елемент суб'єктивності.

У практичній частині всього було проаналізовано 100 прикладів наукового дискурсу та їх перекладні відповідники.

За підсумками дослідження було окреслено найбільш частотні перекладацькі стратегії, використані при перекладі імперсональності в англомовних наукових текстах українською мовою. Найчастіше застосовувалися такі перекладацькі стратегії: описовий переклад (32% випадків перекладу); використання повного еквівалента (25% випадків перекладу); генералізація (14% випадків перекладу); конкретизація (12% випадків перекладу); транслітерація (9% випадків перекладу); транскрипція (8% випадків перекладу).

Вибір того чи іншого способу передачі імперсональності в англомовних наукових текстах українською мовою залежить від багатьох чинників, у тому

числі від структури науково-технічного терміна, традицій адаптації певних груп термінологічних одиниць. Особливі труднощі становлять випадки перекладу англомовних термінологічних одиниць, що не мають еквівалентів у міжнародній та термінологічній лексиці.

Таким чином, на прикладі відтворення імперсональності в англомовних наукових текстах українською мовою із наведених вище уривків було розібрано способи перекладу зазначеного явища в англомовних текстах науково-технічної тематики. Слід зазначити, що при перекладі імперсональності в англомовних наукових текстах українською мовою необхідно завжди враховувати контекст і полісемію і розглядати кожен випадок окремо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Англійсько-український словник авіаційних термінів / Уклад.: Р.О. Гільченко. К.: НАУ, 2009. 280 с
2. Асмукович І. Формування та розвиток англійської авіаційної термінології. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2011. № 6. С. 112–117.
3. Асмукович І. Терміни-скорочення в англійській авіаційній терміносистемі та способи їх перекладу. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Випуск 102. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВД КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. Ч. 1. С. 7-15.
4. Асмукович І. Епоніми у складі англомовних авіаційних термінів. Вісник Житомирського державного університету : зб. наук. праць. Житомир : Видавництво ЖДУ імені Івана Франка, 2011. Вип. 33. С. 16-19.
5. Асмукович І. Структурно-семантична організація авіаційної термінології англійської мови. Наукові праці Кам'янець-Подільського університету імені Івана Огієнка : Філологічні науки : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський : ПП "Медобори-2006", 2011. С. 15-18.
6. Асмукович І. Гіперо-гіпонімія в авіаційній терміносистемі англійської мови. Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць. Київ : ВПЦ Київський університет, 2011. Вип. 20. С. 10-27.
7. Асмукович І. В. Формування та розвиток англійської авіаційної термінології. Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки : зб. наук. праць. Луцьк : ВНУ, 2011. Ч. 1, № 3. С. 94-97.
8. Бабак В. Словник авіаційної термінології. Київ: Четв. хвиля, 2009. 96с.
9. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра, 2007. 205 с.

10. Білозерська Л., Вознесенко Н., Радецька С. Термінологія та переклад. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.
11. Бондарчук М. Структурно-семантичні параметри російської авіаційної терміносистеми (макрополе “рух літального апарата”). (Дис... канд. філол. наук) Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ. 2000. 197 с.
12. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел] Київ; Ірпінь: Перун, 2001. 1440 с.
13. Дармороси М. Словник технічної термінології. Київ: «Київ-Друк», 1926.– 290с.
14. ДСТУ 4091 – 2001. Авіаційна метеорологія. Терміни та визначення основних понять. Київ, 2002. III, 17 с.
15. Дячук Т. Авіаційна термінологія української мови : тематична класифікація та генетична характеристика. Матеріали наук.-практ. конф., Київ: Наука. 2009. С. 52-59.
16. Єнчева Г. Лінгвокогнітивне моделювання процесу перекладу авіаційних термінів (на матеріалі англо-українських версій нормативнотехнічної документації ІСАО): дис. ... канд. філол. наук. Одеса, 2011. 243 с.
17. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова Книга, 2004. 576 с.
18. Кияк Т. Ще раз про болючі точки українського термінотворення // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. праць / [відп. ред. Л. Симоненко]. Київ, 2003. Вип. 5. С. 14-18.
19. Кияк Т. Семантичні аспекти нормалізації термінологічних одиниць. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка : [зб. наук. пр.]. Житомир, 2008. Вип. 38. С. 77–80.
20. Кириченко Н., Лобода В. Російсько-український словник авіаційних термінів: У 2 томах. Київ: Техніка, 2004. Т. 1. 2004. 519с.; Т.2. 2004. 447с.

21. Ковтун О. Лінгводидактична характеристика української авіаційної терміносистеми та авіаційної підмови. Київ: Наука і освіта. 2009. 174 с.
22. Ковтун О. Формування професійного мовлення у майбутніх фахівців авіаційної галузі: монографія. Київ: Освіта України, 2012. 448 с.
23. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: навч. посіб. Київ: Юніверс, 2003. 280 с.
24. Корунець І. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : [підручник] Вінниця : Нова книга, 2001. 448 с.
25. Кротевич Є. Словник лінгвістичних термінів. К.: Вид-во Академії наук УРСР, 1990. 235 с.
26. Кочан І. Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами у сучасній українській мові: Монографія. Львів: Видав. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2004. 519 с.
27. Кочерган М. Зіставна лексична семантика: проблеми і методи дослідження. Мовознавство. 1996. № 2/3. С. 3-12.
28. Лисиченко Л. Багатозначність у лексико-семантичній системі: структурний, семантичний, когнітивний аспекти. Харків : Видавнича група «Основа». 272 с.
29. Лисенко О. Освоєння німецькомовних запозичень в українській науково-технічній термінології: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова». Харків, 1999. 170 с.
30. Мартиняк О. Явище синонімії у термінологічній лексиці // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Сер. «Проблеми української термінології». 2008. № 620. С. 100–103.
31. Муравська С. М. Загальна характеристика найменувань зі сфери авіації в англійській мові. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2014. Вип. 10. С. 93–99.
32. Панько Т., Кочан І. Мацюк Г. Українське термінознавство. Львів, 1994. 216 с.

33. Петренко О. Способи творення англійської та німецької науково-технічної термінології. Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство) : зб. наук. праць. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. Вип. 115. С. 416–422.
34. Петрова О. Разряды существительных и концептуальный сдвиг. Вісник Черкаського ун-ту. Філологічні науки. 1998. Вип.7. С. 25-36.
35. Пілецька Н. Українська термінологія як об'єкт дослідження. Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Сер. «Проблеми української термінології». 2008. № 620. С. 175–182.
36. Романченко А. Авіаційна термінологія сучасної перської мови (характеристика, класифікація, створення та засоби поповнення). (Дис... канд. філол. наук) Інститут сходознавства ім. А.Ю. Кримського Національної академії наук України. Київ. 2010. 198 с.
37. Російсько-український словник спеціальних термінів з технології авіаційних пально-мастильних матеріалів: Навчальний посібник. Київ: НАУ, 2003. 73с.
38. Російсько-український словник-довідник термінів і словосполучень з авіоніки. Київ: НАУ, 2002. 360с.
39. Савин В. С. Авиация в Украине. Харків: Основа, 1995. 264с.
40. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля. Київ 2008. 712 с.
41. Скороходько Е. Питання перекладу англійської технічної літератури (переклад термінів). Київ : Вид-во Київського університету, 2015. 274 с.
42. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – К.: Гол. ред. рад. енцикл. АН УРСР, 1974. 776с.
43. Склад і структура термінологічної лексики української мови. Київ : Наукова думка, 1984. 194с.
44. Словник іншомовних слів / Уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. – К.: Наукова думка, 2000. – 680с.

45. Скопюк Т. Термін у семантичній структурі англомовного наукового тексту (на матеріалі текстів з обчислювальної техніки) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Київ, 1997. 20 с.
46. Стацюк Р. Основні підходи до визначення поняття "термін" у сучасній лінгвістичній науці. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія "Філологічні науки". 2016. 256 с.
47. Тарасова В. Комунікативно-прагматичні особливості авіаційного науково-популярного дискурсу. Науковий вісник Чернівецького університету : Германська філологія. 2013. Вип. 653. с. 188-195.
48. Тлумачний словник авіаційних термінів / Уклад.: Л.Ф. Верхулевська, С.С. Кіраль, М.В. Люцюк та ін.; за заг. ред. М.С. Кулика. Київ: НАУ, 2007. 100 с.
49. Томіленко Л. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: [монографія]. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 160 с.
50. Фесенко Г. Особливості перекладу англійських авіаційних терміносполучень. VIII Міжнародна науково-практична конференція "Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця", 22 -23 березня 2007 р. : тези доповідей. Київ : НАУ, 2007. Т.1. С. 283-284.
51. Халіновська Л. Українська авіаційна термінологія: формування і функціонування. Київ: КММ. 2017. 85 с.
52. Циткіна Ф. Термінологія й переклад. Львів : ВЛІ, 2003. 187 с.
53. Bell R. T. Translation and translating : theory and practice. London: Longman, 1998. 192 p.
54. Drobysheva N. Trends in The Development of the Aviation Vocabulary. №4(77). – 2018. – p. 94–100.
55. Estival D. Aviation English: A Lingua Franca for pilots and Air Traffic controllers (Routledge Research in English for Specific Purposes) / D. Estival, C. Farris and b. molesworth. – London : Routledge, 2016 – 214 p.

56. B. Held. Microsoft Excel Functions And Formulas. Dulles: Mercury Learning and Information LLC, 2019. (5). (Fifth Edition). 467 p.
57. Kopechka B. "Planes are birds" Metaphor: A Cognitively oriented Study of Aviation Vocabulary / Beata Kopechka // Cognitive Approaches to Specialist Languages. Newcastle upon Tyne : Cambridge scholars Publishing, 2017. P. 202-213.
58. Longman Dictionary of Contemporary English / [Ed. by A. Gadsby]. – Barcelona : Longman dictionaries, 1995. 1668 p.
59. Manual on the Implementaion of ICAO Language Proficiency Requirements. – Montreal. Canada, 2010.
60. Muhammadjon G. N. Views on The Description and Classification of Terminological Dictionaries. Current Research Journal of Philological Sciences. – 2021. №2. p. 67–74.
61. Meetham A. R., Hudson R. A. Encyclopedia in linguistics, information and control. Pergamon, Oxford, 1969.
62. Najmiddinov M. General Characteristics of Terminological Dictionaries. [International Conference on Applied Sciences. 2021. Retrieved from: <http://papers.online-conferences.com>.
63. Trippe J. E. Aviation English is Distinct from Conversational English: Evidence from Prosodic Analyses and Listening Performance: dissertation of doctor of philosophy. E. Doctor of Philosophy Oregon, 2018. – 196 p.
64. Sarmiento S. Pragmatic account of Aviation Manuals. English for Specific Purposes World/ 2012. №11(4). – 7 p.
65. Tokar Ye. The Lexical Component of Aviation English. Research Journal of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University/ Series "Philology" (Linguistics)/. 2018. № 9. p. 238–241.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

66. Hirsch A. The Chemistry of the Fullerenes. New York: Georg Thieme Verlag Stuttgart, 1994. 203 p.

67. Samuelson P.A., Nordhaus W.D. *Microeconomics*. N.Y.: McGraw-Hill, Inc, 1992. 509 p.

68. Scerri E.R. The Evolution of the Periodic System. *Scientific American*. September, 1998. P. 78-83.

69. Sobel A. Television's Bright New Technology. *Scientific American*. May, 1998. P. 70-77.

ДОДАТКИ

Додаток А

Матеріал дослідження

Оригінальний текст	Переклад
<i>In fact, <u>the particles</u> in an NMR experiment <u>feel</u> more than just the applied fields, because each tiny atomic nucleus influences the magnetic field in its vicinity</i>	<i>По суті, <u>частинки</u> в експериментах з використанням ЯМР <u>відчують</u> більш, ніж просто прикладені поля, оскільки кожне крихітне атомне ядро впливає на магнітне поле по сусідству</i>
<i><u>The European Union</u> <u>acknowledges</u> Ukraine's European aspirations and <u>welcomes</u> Ukraine's pro-European choice</i>	<i><u>Європейський Союз</u> <u>відзначає</u> європейські прагнення України та <u>вітає</u> проєвропейський вибір, зроблений Україною</i>
<i><u>Recent research</u> <u>has</u> also <u>challenged</u> the effectiveness of other types of passive treatment</i>	<i><u>Нові дослідження</u> <u>вказали</u> також на низьку ефективність інших способів пасивного лікування</i>
<i><u>Geography as well as size, the resources of its population as well as its location along the North-South and East-West axes</u> <u>give</u> Ukraine a unique position in Europe and makes it a determinant regional actor</i>	<i><u>Географія та розмір, ресурси її населення, а також її розташування на осях Північ-Південь та Схід-Захід</u> <u>ставлять</u> Україну в унікальне положення в Європі й роблять її визначальним чинником у масштабі регіону</i>

<i><u>Each new technological breakthrough</u> has seen a corresponding increase in the number of defibrillators and the situations in which they are used</i>	<i><u>Кожний технологічний стрибок</u> супроводжувався відповідним зростанням кількості дефібриляторів і ситуацій, у яких їх використовували</i>
<i><u>This summary addresses</u> chemists, material scientists and a broad readership</i>	<i><u>Це резюме призначено</u> для хіміків, матеріалознавців та широкого кола читачів</i>
<i><u>The display industry has responded</u> by producing displays of improving resolution viewing angle, colour rendition and efficiency at steadily decreasing cost</i>	<i><u>Виробники дисплеїв</u> відповіли виготовленням дисплеїв з покращеними роздільною здатністю, кутом огляду зображення, якістю відтворення кольорів, ефективністю при цінах, що постійно знижуються</i>
<i><u>The postindustrial society thesis tends to exaggerate</u> the importance of economic factors in producing social change</i>	<i><u>Автори тези про постіндустріальне</u> суспільство, як правило, <u>перебільшують</u> важливість економічних факторів у реалізації соціальних змін</i>
<i><u>Table 4-4 highlights</u> the important determinants of supply using automobiles as an example</i>	<i><u>У таблиці 4-4 висвітлено</u> важливі детермінанти пропозиції, як ілюстрацію використано автомобілі</i>
<i><u>Other work has investigated</u> photon lattices that vary periodically in three dimensions</i>	<i><u>В іншому напрямі роботи</u> розробляються фотонні ґратки, періодичні у трьох вимірах</i>

<p><u>The 14th Amendment to the United States Constitution states that everyone is entitled to equal protection under the law</u></p>	<p><u>У 14-й поправці до Конституції Сполучених Штатів зазначається, що кожний має право на однаковий захист у встановленому законом порядку</u></p>
<p><u>Many small improvements solved this problem</u></p>	<p><u>Багатьма незначними вдосконаленнями пристрою вдалося вирішити цю проблему</u></p>
<p><u>The term “periodic” reflects the fact that the elements show patterns in their chemical properties in certain regular intervals</u></p>	<p><u>Термін “періодична” означає, що через чітко визначений інтервал хімічні властивості елементів повторюються</u></p>
<p><u>Declassification of data is expected to make the vast database available eventually to academic scientists and graduate students</u></p>	<p><u>Очікується, що зняття грифу секретності зробить величезну базу даних в решті-решт доступною для академічних вчених та студентів-випускників</u></p>
<p><u>But those Constitutional rights that we call fundamental like the right of free speech, are supposed to represent rights against the Government in the strong sense</u></p>	<p><u>Проте щодо тих конституційних прав, які ми називаємо фундаментальними, таких як право на свободу слова, вважається, що вони є правами стосовно уряду в сильному значенні цього терміна</u></p>
<p><u>These chemicals are thought to have produced detectable holes in the ozone</u></p>	<p><u>Вважається, що ці хімічні речовини утворили в озоновому шарі значні</u></p>

<i>layer at both poles, and thinning everywhere</i>	<i>діри над обома полюсами, а в інших місцях потоншили його</i>
<i><u>Such reaction was not observed to happen</u></i>	<i><u>Не бачили, щоб така реакція відбувалася</u></i>
<i><u>The electrical shock is believed to simultaneously depolarize every muscle fiber in the heart</u></i>	<i><u>Ми припускаємо, що електричний шок одночасно деполяризує кожне м'язове волокно в серці</u></i>
<i><u>Depressed patients have been repeatedly demonstrated to show a blunted response to a number of substances that normally stimulate the release of growth hormone</u></i>	<i><u>У хворих на депресію не раз спостерігали знижену реакцію на багато речовин, які в нормальних умовах стимулюють звільнення гормону росту</u></i>
<i><u>This assumption was shown to be false</u></i>	<i>Це припущення <u>виявилось</u> неправильним</i>
<i><u>The fact of full land tradability is anticipated to open Ukraine for more investor groups</u></i>	<i><u>Факт запровадження вільного продажу землі має відкрити Україну для ширшого кола інвесторів</u></i>
<i><u>Even the $E_8 \cdot E_8$ string, whose handedness was thought impossible to derive from 11 dimensions, acquired an origin in M-theory</u></i>	<i>Навіть струна $E_8 \cdot E_8$, несиметричність якої, здавалося, неможливо вивести з 11 вимірів, одержала пояснення свого походження в М-теорії</i>
<i><u>Benzene is a chemical which is known to cause leukemia in workers continuously exposed to high concentrations</u></i>	<i>Бензол – хімічна речовина, яка, <u>як відомо</u>, може спричинити лейкоз у працівників, що постійно</i>

	контактують з її високими концентраціями
<i>Their expectation was that hydrogen would supersaturate, because <u>the gas was known to resist the atom-by-atom clumping that precedes bulk freezing</u></i>	Очікувалося, що водень стане таким газом, оскільки <u>було відомо: в ньому не відбуваються атом-атомні переходи</u> , якими супроводжується рідке замороження
<i><u>All legal systems, at any rate, seem to contain laws which in respect of one or more of these three matters diverge from the model of general orders which we have set up</u></i>	Усі правові системи, <u>як це принаймні здається</u> , містять закони, що в одному чи кількох з цих питань відрізняються від створеної нами моделі загальних наказів
<i><u>Distortions from the flow of ice are less likely to be accute</u></i>	Викривлення від зсуву льодових пластів будуть, <u>напевно</u> , не такими вираженими
<i>Unlike supergravity, <u>strings seemed to provide a theory of gravity consistent with quantum effects</u></i>	На відміну від супергравітації, <u>здавалося, що струни можуть надати теорію гравітації, яка б узгоджувалася з квантовими ефектами</u>
<i><u>This controversy is unlikely to be ever fully resolved</u></i>	Малоймовірно, <u>щоб це протиріччя колись було остаточно розв'язане</u>
<i><u>Genetic engineering is unlikely to be cheap</u></i>	<u>Навряд чи</u> генна інженерія буде дешевою
<i>It is true that <u>Chapter 2 appears to deny Hart's thesis that every legal system has</u></i>	Так, справді, у Розділі 2 <u>за всіма ознаками</u> заперечується теза Гарта,

<i>a fundamental test for law in the form of a rule of recognition</i>	що кожна юридична система має фундаментальний тест на належність до закону в формі правила визнання
<i><u>Our quickly built, narrow-and-deep magnetic trap proved to be the final piece needed to cool evaporatively the rubidium atoms into a condensate</u></i>	Такий магнітний сепаратор, невдовзі нами побудований, виявився останнім удосконаленням, яке допомогло реалізувати ідею охолодження магнітним випаровуванням
<i><u>Fukuyama's conception of the end of history at first sight seems (to be) completely contrary to the ideas advanced by the theorists of postmodernity</u></i>	На перший погляд, кінець історії, у розумінні Фукуяма, <u>видається</u> цілком протилежним ідеям, висунутим теоретиками постмодернізму
<i>Arguably annual layers remain visible past 100,000 years, but <u>they often appear (to be) distorted</u></i>	Теоретично різні пласти залишаються видимими останні 100 тисяч років, однак часто вони <u>бувають викривленими</u>
<i><u>The matrix approach</u> has generated great excitement but <u>does not yet seem to be the last word</u></i>	Матричний підхід викликав велике зацікавлення, але на сьогодні він <u>не виглядає</u> останнім словом у цій проблемі
<i>For the rest of the investors, <u>privatization policy appears to be a very</u></i>	Для решти інвесторів приватизаційна політика є <u>вкрай</u> важливим чинником, що впливає на

<i><u>significant factor</u> which affects their investment decisions</i>	прийняття їхніх інвестиційних рішень
<i>Every culture has its own <u>unique patterns of behaviour</u> which <u>seem alien</u> to people from other cultural backgrounds</i>	Кожна культура має власні унікальні моделі поведінки, які <u>можуть видаватися</u> чужими людям іншого культурного походження
<i><u>This agent turned out to deplete monoamines</u></i>	Цей препарат є <u>деплетором</u> моноамінів (він спустошує їх запаси в місцях депонування)
<i><u>The type of scanning, however, proved (to be) impractical</u> for the NTSC method</i>	Однак цей тип розгортки довів свою <u>незастосовність</u> для NTSC-методу
<i>Organizations with foreign funding, a narrow base of public support, and a strongly adversarial attitude toward the government, <u>are unlikely to greatly expand</u> their influence with the government on matters of sensitive national policy</i>	Організації з іноземним фінансуванням, вузькою базою громадської підтримки та сильно вираженим опозиційним ставленням до органів державного управління <u>мають невеликий шанс</u> значно поширити свій вплив на органи державного управління в гострих питаннях національної політики
<i>The name “noble” derives from the fact that <u>all these gases seem to stand apart</u> from the other elements</i>	Назва “благородні” походить від <u>характерної властивості цих газів практично не утворювати сполук з іншими елементами</u>

<p><i>So Shor's algorithm <u>prompted computer scientists to begin learning about quantum mechanics</u></i></p>	<p><i>Отже, алгоритм Шора <u>спонукав спеціалістів з обчислювальної техніки почати вивчення квантової механіки</u></i></p>
<p><i>This feature <u>allows you to send or receive data through the infrared port</u></i></p>	<p><i>Ця функція <u>дозволяє вам відправляти та приймати дані через інфрачервоний порт</u></i></p>
<p><i>The simplest form of such a rule is that which <u>empowers an individual or body of persons to introduce new primary rules for the conduct of the life of the group and to eliminate old rules</u></i></p>	<p><i>У своїй найпростішій формі таке правило <u>уповноважує народ уводити нові первинні правила, що керують життям групи, та скасовувати старі правила</u></i></p>
<p><i>The EU <u>urges Ukraine to fulfill its commitments and adapt its legislation to meet the norms and standards of the Council of Europe</u></i></p>	<p><i>ЄС <u>закликає Україну виконати свої зобов'язання та привести своє законодавство у відповідність до норм та стандартів Ради Європи</u></i></p>
<p><i>This fact <u>led the women's groups to turn more directly to considering gender inequalities</u></i></p>	<p><i>Цей факт <u>спонукав групи жінок звернутися безпосередньо до проблем нерівності статей</u></i></p>
<p><i>Conversely, a rise in the price of a good <u>will cause some of us to buy less</u></i></p>	<p><i>І, навпаки, підвищення ціни на товар <u>приведе до того, що купуватимуть його менше</u></i></p>
<p><i>The analytical and computed results <u>did not make the chance of finding gain experimentally seem more optimistic</u></i></p>	<p><i>Одержання аналітичних і обрахованих результатів <u>не призвело до того, що можливість знаходження підсилення</u></i></p>

	<u>експериментальним шляхом стала здаватися реальнішою</u>
<i>The data obtained certainly indicate trends in donor strategy and project implementation that are important for <u>enabling government documents to coordinate and regulate assistance in Ukraine</u></i>	<i>Дані, які ми дістали, дають, безумовно, загальне уявлення про стратегії донорів і реалізацію проектів, що важливо для вироблення урядових документів, <u>які б координували та регулювали процес надання технічної допомоги Україні</u></i>
<i>The ionized gas emits ultraviolet light, which <u>stimulates phosphors inside the display panel to produce visible light</u></i>	<i>Іонізований газ випромінює ультрафіолетове світло, яке <u>змушує люмінофори всередині панелі дисплея світити у видимому діапазоні</u></i>
<i>By taking advantage of nuclear magnetic resonance, scientists can <u>coax the molecules in some ordinary liquids to serve as an extraordinary type of computer</u></i>	<i>Використовуючи явище ядерного магнітного резонансу, науковці можуть <u>примусити молекули в деяких простих рідинах служити як надзвичайний тип комп'ютера</u></i>
<i>Such warming at low latitudes would <u>enable water to evaporate more quickly there</u></i>	<i>Таке ж підвищення температури у низьких широтах призводить до швидшого <u>випаровування води</u></i>
<i>Alternatively, some resistance genes <u>cause bacteria to alter or replace molecules that are normally bound by an antibiotic</u></i>	<i>З другого боку, деякі гени резистентності спричиняють <u>порушення</u> або <u>заміщення</u> тих</i>

	молекул у бактеріях, що звичайно зв'язуються антибіотиками
<i>The NATO provided the structure which <u>enables the goals of the Alliance to be implemented</u></i>	Організація Північноатлантичного договору (НАТО) забезпечує таку структуру, яка уможлиблює <u>досягнення обраної мети</u>
<i>Technical assistance programs <u>allow international donors to play a crucial role in effecting reforms</u></i>	<u>Завдяки програмам технічної допомоги</u> міжнародні донори відіграють визначальну роль у проведенні реформ
<i><u>To make the efficiency-seeking foreign production take place, cross-border markets must be both well-developed and open</u></i>	Аби іноземне виробництво, спрямоване на підвищення ефективності, мало сенс, потрібно, щоб закордонні ринки були відкритими та добре розвинутими
<i><u>With the amplitudes and frequencies varying, this separation is to some extent arbitrary</u></i>	<u>Оскільки величини амплітуди та частоти змінюються, такий розподіл є певною мірою довільним</u>
<i><u>With the experiments having been carried out, we started new investigations</u></i>	<u>Після того, як були проведені експерименти, ми почали нові дослідження</u>
<i>The socioeconomic order at the top is shaped like a pyramid, <u>with only relatively few positions of power, status or wealth</u></i>	Соціоекономічний порядок має форму піраміди, <u>тому на вершині є не так багато місця для тих, кого вабить влада, статус або багатство</u>

<i><u>The part cooling during this process, it is necessary to reheat it</u></i>	<i><u>Оскільки деталь при цьому охолоджується, то її треба підігрівати</u></i>
<i><u>And that being so, all receive the same protections of the public principles of justice</u></i>	<i><u>Коли ж це так, то всі отримують той самий захист громадських принципів справедливості</u></i>
<i><u>With the machinery working at high speed day and night, the overburden was stripped in due time</u></i>	<i><u>Механізми працювали на високій швидкості день і ніч, і усунення покривної породи завершили у визначений термін</u></i>
<i><u>All other things being equal, the ratio of chemical reactivity of two different isotopes of the same element is inversely proportional to the square root of the ratio of their masses</u></i>	<i><u>За всіх інших рівних умов відношення реакційної здатності двох різних ізотопів обернено пропорційно квадратному кореню відношення їхніх мас</u></i>
<i><u>This being so, we may call the conceptions of society and person "conceptions of practical reason"</u></i>	<i><u>В такому разі ми можемо назвати концепції суспільства й особи "концепціями практичного розсудку"</u></i>
<i><u>Durkheim showed, however, that social factors exert a fundamental influence on suicidal behaviour – <u>anomie being one of these influences</u></u></i>	<i><u>Проте Дюркгейм показав, що суспільні чинники справляють фундаментальний вплив на суїцидальну поведінку, причому <u>аномія є одним з найвпливовіших серед них</u></u></i>

<p><i>Single excited atoms of barium can be fed one by one into a laser, <u>with each atom emitting a useful photon</u></i></p>	<p><i>Поодинокі збуджені атоми барію можуть бути підтриманими енергією лазера, <u>так що з кожного атома випускається “корисний” фотон</u></i></p>
<p><i>Similarly, human development reports impacted on government thinking, <u>with key concepts influencing their policies</u></i></p>	<p><i>В подібний спосіб на державне мислення справили вплив звіти про людський розвиток, <u>ключові концепції яких відбилися в політиці органів державного управління</u></i></p>
<p><i>The displays are based on many pixels, <u>each consisting of a red, a green and a blue light-emitting diode</u></i></p>	<p><i>Ці дисплеї містять багато тисяч елементів зображення, <u>кожен з яких складається з червоного, зеленого і синього світлодіодів</u></i></p>
<p><i>In some cases, government makes most economic decision, <u>with those on top of the hierarchy giving economic commands to those further down the ladder</u></i></p>	<p><i>В одному випадку уряд ухвалює більшість рішень, <u>при цьому ті, що стоять вище на ієрархічній драбині, віддають економічні команди тим, хто нижче</u></i></p>
<p><i>Chloromethane molecules are attracted to each other by dipole-dipole forces, <u>the negative end of one molecule attracting the positive end of another</u></i></p>	<p><i>Молекули хлорометана притягуються одна до одної диполь-дипольними взаємодіями – <u>негативний кінець однієї молекули притягує позитивний кінець іншої</u></i></p>
<p><i>In terms of investment amounts, the sample in Ukraine seems to range across</i></p>	<p><i>Наша вибірка виявилася репрезентативною з точки зору</i></p>

<p><i>a wide spectrum, <u>with the greater proportion being on medium-sized investments</u></i></p>	<p><i>обсягу капіталовкладень. <u>Найбільша частка залучених в Україну прямих іноземних інвестицій припадає на інвестиції середнього обсягу</u></i></p>
<p><i>In contrast to conventional semiconductors like silicon, organic semiconductors are composed mainly of carbon, hydrogen, nitrogen and oxygen, <u>each molecule containing dozens or hundreds of atoms</u></i></p>	<p><i>На відміну від звичайних напівпровідників типу кремнію, органічні напівпровідники складаються, в основному, з вуглецю, водню, азоту і кисню. <u>Кожна молекула містить десятки і сотні атомів</u></i></p>
<p><i>The patterns analyzed in this chapter from a complicated mosaic, <u>with no single overall trend emerging</u></i></p>	<p><i>Напрямки, проаналізовані в цьому розділі, утворюють складну мозаїку, <u>позбавлену якоїсь єдиної й загальної тенденції</u></i></p>
<p><i>The time required to produce an NMR image is slow, <u>it being on the order of minutes</u></i></p>	<p><i>Створення ЯМР-зображення потребує значного часу – <u>до декількох хвилин</u></i></p>
<p><i>A typical computer display, with 480 rows and 640 columns of pixels, <u>with each containing three cells</u>, requires 480 + (640×3)=2400 drive circuits, independent of the physical size of the display</i></p>	<p><i>Типовий комп'ютерний дисплей з 480 рядками і 640 стовпцями пікселів, <u>кожен з яких містить три комірки</u>, вимагає 480 + (640×3)=2400 кіл керування, незалежно від геометричних розмірів дисплея</i></p>

<i>Similarly, when the price is lowered, <u>other things being equal</u>, quantity demanded increases</i>	<i>Аналогічно, коли ціна зменшується, <u>то за інших однакових умов</u> величина попиту зростає</i>
<i>The higher the price of an article, <u>other things being equal</u>, the less people are willing to buy</i>	<i>Чим вища ціна на певний товар, тим менше людей захочуть його купити</i>
<i><u>With these conceptions and their connections understood</u>, I recall the combined question that political liberalism addresses</i>	<i><u>Коли вже досягнуто ці концепції у всіх їхніх зв'язках</u>, я пригадую те поєднане питання, до якого звертається політичний лібералізм</i>
<i><u>With these precautions stated</u>, I now sketch three grounds, each related to the capacity for a sense of justice</i>	<i><u>Виклавши ці застереження</u>, я зараз окреслю три підстави, кожна з яких пов'язана зі спроможністю на чуття справедливості</i>
<i><u>Flamingos set</u>, the scientists climb to the decks of separate observation towers, each with view of half the ponds</i>	<i><u>Розташувачи фламінго</u>, вчені піднімаються на різні оглядові майданчики, з яких видно половину ставка</i>
<i><u>That said</u>, we shall consider some alternative approaches to word-meaning and sentence-meaning</i>	<i><u>Сказавши це</u>, розглянемо декілька альтернативних підходів до значення слова та речення</i>
<i><u>With classical republicanism so understood</u>, justice ad fairness as a form of political liberalism has no fundamental opposition</i>	<i><u>За такого розуміння класичного республіканізму</u> справедливість як чесність у якості форми політичного лібералізму не має фундаментальної опозиції</i>

<p><u>And with insight gained from genetics,</u> <i>researchers may someday develop environmental interventions that will lessen or prevent the effects of cognitive disorders</i></p>	<p><u>А розуміння цього, досягнуте завдяки</u> <i>генетиці, можливо, дасть змогу дослідникам з часом зробити методи впливу на середовище для зменшення кількості проявів пізнавальних розладів та для запобігання їм</i></p>
<p><u>With a total social product limited by</u> <u>diminishing returns, Ricardo emphasized</u> <i>that what was gained buy one social class had to be taken away from another one</i></p>	<p><u>Рікардо зазначав, що величина</u> <u>національного продукту</u> <u>обмежується законом спадної вдачі,</u> <i>тому те, що привласнює один клас, він забирає в іншого</i></p>
<p><u>Eq. 22 is simply a rearrangement of Eq.</u> <u>20, with summation substituted for</u> <u>integration</u></p>	<p><u>Рівняння (22) є просто</u> <u>перебудованим рівнянням (20),</u> <u>причому в ньому замість</u> <u>інтегрування застосовано</u> <u>сумування</u></p>
<p><i>These types of systematic nomenclatures are often used for complex molecules, <u>the last being</u> <u>employed by Chemical Abstracts</u></i></p>	<p><i>Саме ці типи систематичних наіменувань часто використовуються для позначення комплексних молекул, <u>причому</u> <u>остання система вживається в</u> <u>журналі "Chemical Abstracts"</u></i></p>
<p><i>For this reason, researchers will often combine two or more methods in their work, <u>each being used to check or</u></i></p>	<p><i>Тому дослідники часто поєднують у своїй роботі два чи більше методи, <u>кожний з яких застосовується для</u></i></p>

<u>supplement the material obtained from the others</u>	<u>перевірки або доповнення матеріалу, одержаного за іншими методами</u>
<u>Microlasers are smaller, cylindrical shapes formed by etching</u>	<u>Мікролазери менші і мають форму циліндра</u>
<u>The most thoroughgoing practical alternative to the market economy has developed in the Soviet Union, with many features of the Soviet system adopted by Eastern Europe and China</u>	<u>Найретельніше розроблена практична альтернатива ринковій економіці розвинулася в колишньому Радянському Союзі. Її з багатьма рисами радянської системи сприйняли країни Східної Європи та Китай</u>
<u>Plasma picture element, or "pixel", consists of three tiny cells, each coated with a chemical phosphor</u>	<u>Елемент зображення плазмового дисплея складається з трьох крихітних комірок, покритих всередині люмінофором</u>
<u>"Media" scientists have already proposed releasing environmentally relevant satellite imagery up through the present, with the true satellites obscured by the release of coarser images</u>	<u>Науковці "Medea" запропонували оприлюднити супутникові знімки, що зацікавлять фахівців з вивчення довкілля, навіть приховавши справжню роздільну здатність за допомогою "розмазування" зображення</u>
<u>By far, the largest single destination was Brazil, with 3.6 million people being taken there over less than 300 years</u>	<u>Найбільше чорних рабів було вивезено за ці менш як 300 років до Бразилії – 3.6 мільйони</u>

<p><i>They were along the line of the most effective retail organization, <u>with hundreds of stores coordinated into one, and laid out upon the most imposing and economic basis</u></i></p>	<p><i>Організовані на основі найбільш раціонального способу роздрібно́ї торгівлі, <u>ці сотні магазинів, поєднані в один, були солідними й вельми прибутковими підприємствами</u></i></p>
<p><i>Higher education in France is organized nationally, <u>with centralized control being almost as marked as in primary and secondary education</u></i></p>	<p><i>Вища освіта у Франції організована на національному рівні, <u>з таким самим централізованим контролем, як і системі початкової та середньої освіти</u></i></p>
<p><i><u>With such concerns in mind, scientists are also working on strategies that will give new life to existing antibiotics</u></i></p>	<p><i><u>Пам'ятаючи про таку небезпеку, науковці працюють над стратегіями, що дадуть нове життя сучасним антибіотикам</u></i></p>
<p><i><u>With their matrix arrangement of cells, lack of a single, primary set of electron beams and slower response speeds that cathode-ray tubes, flat-panel displays cannot use the raster technique</u></i></p>	<p><i><u>Маючи матричну будову комірок, відсутність єдиного початкового набору електронних пучків і повільнішу реакцію, ніж електронно-променеві трубки, дисплеї з плоскими екранами не можуть використовувати растрову техніку</u></i></p>
<p><i><u>With these pieces in place, I now believe the obscurities are cleared up</u></i></p>	<p><i>А тепер, <u>коли ці фрагменти стали на місце</u>, я вірю, що темноти розчищено</i></p>

<p><i><u>With dollar cheaper now, our goods will cost less to foreigners</u></i></p>	<p><i><u>З подешевшанням долара американські товари менш коштують для іноземців</u></i></p>
<p><i><u>By country of origin, the USA was by far the largest investor, with the European Union second</u></i></p>	<p><i><u>Щодо походження інвестицій, то США були безперечним лідером за кількістю компаній-інвесторів, тим часом як країни Європейського Союзу посіли друге місце</u></i></p>
<p><i><u>The electrical leads to the electrodes are arranged in rows and columns, with a light-emitting device at each intersection</u></i></p>	<p><i><u>"На кожному перетині зі світлоемітуючим пристроєм, електричні дроти підводяться до електродів по рядках і стовпцях"</u></i></p>
<p><i><u>There are a number of formal devices which might be used, none of them very satisfactory</u></i></p>	<p><i><u>Існує низка формальних прийомів, що можна використати, але жодний з них не є достатньо задовільним</u></i></p>

SUMMARY

In the practical part, 100 examples of scientific discourse and their translated counterparts were analyzed.

Based on the results of the study, the most frequent translation strategies used in the translation of impersonality in English-language scientific texts into Ukrainian were outlined. Grammatical transformations were most often used (76%), followed by lexical transformations (21%), the least used were lexical-grammatical transformations, only 3% of them. The choice of one or another way of conveying impersonality in English-language scientific texts in Ukrainian depends on many factors, including from the structure of the scientific and technical term, traditions of adaptation of certain groups of terminological units. Cases of translation of English-language terminological units that do not have equivalents in the international and terminological lexicon are particularly difficult.

Thus, on the example of the reproduction of impersonality in English-language scientific texts in Ukrainian, from the above excerpts, the methods of translation of the mentioned phenomenon in English-language texts of scientific and technical topics were analyzed. It should be noted that when translating impersonality in English-language scientific texts into Ukrainian, it is necessary to always take into account the context and polysemy and consider each case separately.

Key words: scientific text, impersonality, grammar, syntax, translation